

VRTLAR

KREŠIMIR MIĆANOVIĆ

SADRŽAJ

ODSUTNOST	2
Odsutnost	3
Stanovanje	6
Šešir za vratima	10
Slučajnost	13
Ona kaže:	16
NOŠEN VJETROM	19
Nošen vjetrom	20
On ima milijun stanovnika	22
Tramvaj koji stoji	24
Soba u Brazilu	26
Lagano gurneš vrata	28
J. L. B.	29
Zemljopis	30
Ljetovanje	31
Ljubljana	32
Oil resistant	34

J. L. B.	36
Na 800 metara	38
Dioklecijan	41
Pored tračnica	42
Strah	43
ENFORMEL	45
Enformel	46
Harold Groff prevozi hranu	51
Svi smo u istim	55
Mi ćemo izmijeniti lice zemlje	63
El sentimiento tragico de la vida	69
O autoru	80
Impresum	81

Ja sam vrtlar kod luterana u saveznoj državi. Na natječaj sam se javio u kasnu zimu i nisam se nadao da ću proći. Zato sam ponio sa sobom samo plavu gramatiku. U vrtu više nije bilo snijega. Kako da opišem vrt? On nije velik. Nalazi se iza stare papirnice i onaj tko ne zna ovaj dio grada ne može povjerovati da je on tu. Pošto spavam u 46. ulici, u vrt stižem autobusom za 20-ak minuta. Ponekad idem pješice i čitam izloge. Vrt je odvojen od papirnice visokim zidom u el. Moj vrt ima oko 300 m² i dvije breskve i psa. Nad njim se često zadržavaju helikopteri. Danas sam zalijevao vrt. Hodao sam polako crvenim šljunkom i vukao crijevo za sobom. Luterani su kupili nove grablje, motiku, kantu. Velike škare su tupe i trebam ih naoštрити. Dok stojim pored breskve, pitam se da li je to vrijedno, da li svaki vrtlar poželi imati vlastiti vrt, da li pravi vrtlar kaže MOJ vrt? Luterane viđam samo ovdje u vrtu. Dolaze utorkom i četvrtkom da vide kako vrt. Ipak, nedavno sam sreo jednog u busu. Sjedio je ozbiljno, a do njega je jedna djevojčica pričala: ti si ružan autobus, ti si mali blesavi autobus. Na breskvama su golubovi. Spuštaju se s krova papirnice i ostaju cijelo popodne. Čujem kako se kotrljaju crveni kamenčići. U 46. ulicu u kojoj spavam, vraćam se obično oko osam navečer. Provjerim limeni broj, pomislim na novac. Koliko vrijede dva goluba? Poslije prekrižim dan, navučem zavjese. Hajde, kažem, ponovi još jednom noć.

ODSUTNOST

ODSUTNOST

Nisam se nadao da ću vidjeti 25 svetaca. Penjali smo se uz blagi uspon ulice. Obećao sam Jasmini da ćemo posjetiti u proljeće zoološki vrt, kažem Garyu. Gospodin David ovdje je već tri godine. U četverosobnom stanu oblijepio je sve okvire prozora crvenim išaranim vrpčama. Igra se sa svojom djecom risanke. Gospođa je sišla u hodnik. Dok smo išli liftom, koji se zove *Dubrovnik*, to je sve što sam saznao od Garya. Počeli smo svi dolaziti. Večeras je petak. U hodniku smo ostavljali kapute. U hodniku su kajkavci, 21 sat i maleni prozor s okvirom od crvenih išaranih vrpci.

Prvo sam popio pola kuhanog vina s lješnjakom koji mi je zapadao za zube. Pružio sam ruku.

- Zovem se Natali. Rođena sam na Sv. Brunu. Bruno? Da li ti što znači to ime? Pazi, Sv. Bruno. Bijaše kanonik u Kölnu i Grenoblu, profesor i biskupski kancelar u Reimsu. Osnivač najstrožeg kontemplativnog reda kartuzijanaca, ne.

- Medicinska sestra, drago mi je.

- Medicinska sestra sa Zvijezde, Drago.

- Medicinski brat.

Okupili smo se svi u velikoj sobi. U središte polukruga ušla je Norvežanka koja organizira ovu večer. Ovo je dobro. Mi smo svi ovdje. Ima nas dvadesetak i još više. Pozdravimo Željka i Jane. Mi znamo. Oni će se vjenčati. U Engleskoj. Mi smo sretni jer smo tu. Ovdje i tamo nema snijega. Govorim malo kao da čitam slikovnicu. To zaboravimo. Mi u Norveškoj imamo ih pozdraviti. Norvežanka se tri puta sagnula, podigla ruke, spustila ih. Hip-hip hura. Hip-hip hura. Hip-hip hura.

Svatko od nas je trebao nešto napisati za njih. Prepisao sam debelim flomasterom: Ž + J forever.

- Govoriš li engleski?

- Ne, prodajem med. Činovnica sam.

- Vratila sam se iz Sovjetskog Saveza. Tamo se votka prodaje na deset grama.

- 50 milijuna za gitaru je puno. Radio sam kao zidar.

Poslije 10 sati sastavljali smo pjesme za njih. Podijelili smo se na ženske, muške i one koji znaju engleski. Iz naslonjača sam gledao 12 muškaraca koji ne znaju engleski. U sobu je ušla žena. Ne slušam, kažem. Pjesmu je uglavnom sastavljao onaj koji pravi presvlake za kompjutore. Prvo sam pomislio da radi u pogrebnom OUR-u. Dunja ga je pitala ima li posla. On je odgovorio da ima za dva mjeseca unaprijed. Dunja misli da je to tužno. On isto tako misli, ali je ipak bolje da ima posla. Ne znam zašto je tužno praviti presvlake za kompjutore.

On nam odlazi.

On nam dolazi.

O, brate veliki,

Grickat ćeš krekere,

Igrat ćeš kriket.

Ostalo sam zaboravio. Gledao sam jednog kako je glup. Stalno je molio da imamo u vidu da Željko odlazeći u Englesku ulazi u novi fragment svoga života, "novi fragment svoga života". Gledao sam kako drži lijevu ruku do svoga uha kao što to često činim i ja. Odlučio sam tada da više neću držati lijevu ruku do svoga uha. Medicinska sestra treba wc. Mislim da treba sići, pa se opet popeti na polukat i pokucati na vrata s lažnim dječakom. Sv. Natali je stavila kazetu s mirospokojem transcendencije. Pomaknuo sam zavjesu. *Pomaknuo sam zavjesu.* Očekivao sam da ću bar vidjeti mrak. Finac je učitelj kojeg zanima humanizacija odnosa u školi.

- Radim u bolnici. Na odjelu sam gdje dolaze mladići i djevojke od 15 do 28 godina koji imaju problema s plućima, dišnim putovima, grkljanom.

- Tu sam blizu. Gladan sam i došao sam se najesti. Inače, jako si dobro govorio o Gospodinu. Vrlo sadržajno i kontemplativno. Baš mudro. Jako dobro.

Prilazi mi mali vatrogasac koji nikada nije točno nacrtao šaraf. Svakako će upisati višu teološku. Nemam strpljenja gledati u luster i kuhinju.

- Nikada nisam bila na Kreti, kaže Ruskinja sa FF. Uskoro ću pokušati otići tamo da berem naranče. Znaš li kojeg Grka s Krete?

- Ne mogu ići jer nemam novaca.

- Kako to hoćeš i pustolovinu i novac i klimu?

- Dobro, ići ću zbog pustolovine.
- Hajde, pogodi tko je ovo napisao:

Naranča

*Sreo sam te, bez tjednika u rukama,
između dva busa u zatišju vjetra i snijega.
Riječi o gradu, slijedu. Moj sumnjičavi
osmijeh. Zaokret glavom. Uočio sam promjenu
kose, očiju. Tvoj ruž.
Prije nego li ćeš ući u svoj bus /iz ruku
si ispustila stvari/, na nepravilnom
ledenom staklu nacrtala si VELIKU NARANČU.
Bez riječi, postupaka, pokrenuo
sam sebe. Odmicao sam žurno.
Bez okretanja.*

Dalje znam i ja:

*U džepu, u mojoj modroj ruci pržila me
naranča. Postajući dio mene. Osim
narančine kore koja je ostala na staklu.
U busu.*

Poslije smo se počeli igrati. Ugasili smo dva puta kratko luster i počeli smo se igrati. Škarama smo izrezali papiriće na koje je svatko od nas trebao napisati riječ koju zatim tražimo. Tražili smo lulu, pustinju, nokte, pogreb, more, tele. Kada je došao moj krug, napisao sam: Odsutnost. Čuo sam kako su pitali:

- Ima li to veze s godinama?
- Da li bi se to moglo pojesti odjedanput?
- Da li si to ikada sanjao?
- Može li to stanovati?

STANOVANJE

- Moja mama je luda žena
- Svoju krojačicu smatra vlastitom ljubavnicom
- Odnedavno se dopisuje s jednim arhitektom i piše npr. Razmišljala sam o čovjeku i prostoru, Kupila sam svježe cvijeće u vazi za kvadraturu hodniku

To je zadnje što je ispričala večeras. Iz kreveta sam vidio uvećanu c/b fotografiju stabla, zatim otišao pisati. Okrenuo sam se još jednom u krevetu i kada sam pomislio na nju, pecnulo me nešto u jeziku. Zaspao sam dosta kasno s crvenkastom dlačicom u ustima. Ne mogu reći da sam bio nesretan. Došla je sama. Prije svoje mame je ispričala kako je zajedno s našom prijateljicom Snježanom gledala jedan film u kojem četvoro njih siluje pet njih odjednom. Od početka mi je bilo malo čudno. Poslije slijedi osveta. Jedan od njih četvoro prao je ruke i zube, a po načinu trljanja lakta, ona je zaključila da je on sigurno Arap jer samo oni to tako žustro rade. Znaš, rekla je, Snježana je pitala da li su crnci muslimani ili i među njima ima katolika.

Ne znam kada bih se probudio da me Zoran nije zvao telefonom. Valjda je zvonio dugo jer je bio nervozan.

- Pa gdje? Tulim pola sata.
- Čuj, bila je tu i već je prošlo, prošlo, Zorane.
- Dobro, daj dođi što prije. Znaš da selim.
- Da, dobro da si me probudio. Čuješ, sanjam da sam drvosječa. U šumi siječem stabla. Padala su bučno i dva-tri puta odbila bi se od zemlje. Onda se čulo kako šuma zveči: Pazi!!! Onda sam i dalje čuo udarce sjekirom, iako sam se probudio. To je bio tvoj telefon.
- Opet zatežeš. To sam ti ja ispričao. Samo što je kraj drugačiji. Telefon ne zvoni kao sjekira.
- Ne Zorane, pa to sa sjekirom je ona ispričala.
- Da, ali meni. Spavala je, kada se probudila i dalje je čula zamahivanje sjekirama i tupe udarce. Otišla je do prozora i radnici lože željezničke pragove, cijepaju ih i griju se. Padala

je kiša. To je pravi svršetak. Onda ćeš doći?

- Kada?

- Pa odmah, nećeš kasniti po običaju?

- Dobro, pa znaš da neću.

Od trenutka kada sam spustio slušalicu, pa dok sam zakoračio u njegov haustor, prošlo je skoro šest sati. Mogao sam napisati: *Kada sam ušao u haustor, bilo je već pet popodne*. Jednom sam napisao: Vani pada kiša. Ona me je poslije pitala zašto stalno lažem, kako uopće smijem pisati rečenicu koja ne odgovara istini, našoj stvarnosti i svijetu na koji se treba odnositi. Bila je ta rečenica poruka da je ne mogu danas zamijeniti u šetnji s njezinim psom jer vani pada užasna kiša. Bio je krasan ljetni dan.

Obukao sam se, žustro oprao lice i zube, ruke do laktova kako to već inače činim.

Popio sam kavu, iz frižidera izvadio hladno mlijeko i salamu. Na stolu je još uvijek bila njezina poruka koju mi je sinoć donijela. Uvijek je predostrožna. Napisala je ovako pisacim strojem na razglednici:

ZNAM da te nema!

JUTROS sam provirila kroz prozor i ugledala ovo čudno malo stablo. Što sam mogla drugo negoli ga donijeti tebi za tvoju malu zelenu sobu. Kada ćeš biti tu? G.

Znam da te nema! Kad ćeš biti tu? – prekrížila je olovkom i pri dnu dopisala rukom: Pokvario si stvar. I tuđi bicikl. Sve znam.

Sada sam već u tramvaju. Sjedim u zadnjim kolima na žutom plastičnom sjedalu i prisjećam se događaja od sinoć i prije s njom i Snježanom. Zabrinuto gledam kroz prozor na zabrinute. Ponekad se i nasmiješim. Zaustavili smo se pored semafora kod muzeja. Dvoje obrtnika izmijenilo je novine, utrčalo unutra. Poslije je urednik na kraju ove rečenice flomasterom nacrtao *.

Gledao sam izloge u kojima su nagnute prodavačice skidale lišće od stiropora. Znam sam koje godišnje doba stiže. Usporedno sa mnom sjedila su dvojica vršnjaka.

Jedan je rekao: Kupio sam novi auto.

Jedan je rekao: Kupio sam novi reket.

Jedan je rekao: Danas cijeli dan vrte Davidove psalme.

Jedan je rekao: Misliš na O. H.

Jedan je rekao: Da. O. K.

Obojica su rekla: Da, to je strašna stvar.

- Da, ali koji je od njih dvojice jedan, a koji je jedan.

- Što jedan, Zorane.

- Čuj, opet si zategao i zapetljao. Uvijek nešto kad pričaš izmistificiraš i usereš. Pa gdje si bio toliko dugo? Pa znaš da smo se dogovorili oko dva!

Kada sam izašao iz tramvaja, sjetio sam se pjesme u kojoj gospođa Robinson kaže da sve nas, i mene i tebe, Isus voli isto kao i gospođu Robinson.

Kada sam izašao iz tramvaja, nisam bio svjestan gdje sam potrošio skoro šest sati.

Kada sam ušao u haustor, bilo je već pet popodne. Pored lifta je pisalo zabranjeno pljuvanje i bacanje opušaka, a na vratima da lift ne radi.

Počeo sam se penjati uz stepenice i ususret meni već su nosili kutije tako da sam vidio samo njihove noge i glavu. Zoran je ostao gore. Zoran je skidao sa zida sliku uokvirenu drvenim lakiranim letvicama. Paspartu je bijel.

- Pa on je valjda često bijel, ponovio je Zoran.

- Danas se cijeli dan vrte Davidovi psalmi. Jesi li slušao?

- Da, opet si zakasnio. Već smo skoro sve skinuli.

Pa znao sam da nije ljut. On je muž moje sestre ili rođakinje. Pomogao sam mu pomaknuti ormar i na zidu se pojavio plijesan.

Slagali smo knjige u kutiju otresajući prašinu. Izvadio je iz džepa jednu novu. Crvenim slovima je pisalo između dva snažna duha, a crnim K. B. Na fotografiji je trg i vreće iz kojih se izvlače spavači. Na drugoj strani su recenzenti Pavao Ritter Vitezović i Cvijeta Zuzorić.

Kada sam ušao u haustor, bilo je već pet popodne. Sada sam na četvrtom katu u poluispraznjenu stanu. Zoran seli jer je preskupo. Zadnje je iščupao iz zida radio i utrpao ga meni. Vlasnici su sada negdje u Parizu i grickaju kolačiće. Došao sam mu pomoći. Usput sam zakasnio skoro šest sati. Tristo maraka je tripot više nego sto maraka. Jednostavan račun. Nova arhitektura, rekla bi klaustrofobična mama. U mojim očima je prostor sužen za sve. Pomaknuo sam se do prozora. Gledajući van ne mogu pretpostaviti godišnje doba koje stiže.

- Što radiš, pita Zoran.

- Ništa, stvarno ništa.

Para iz praonice rublja koja je smještena u dvorištu, diže se pored nas visoko visoko do oblaka

ŠEŠIR ZA VRATIMA

- Dobar dan, rekao je Petar svojoj ženi. Kada smo ostali sami, raširio sam ruke po zidu iznad glave i čekao da počne. Razgledavao sam njegov stan i bilo mi je malo mučno i nelagodno u trbuhu kada sam ugledao plastičnu lubanju u zelenkastoj vitrini. Htio sam ponoviti početak: Dobar dan, rekao je Petar svojoj ženi, i pitati ga, ali je njegova žena ponovo s kavom ušla u sobu.

- Da li ste dobro, pitao sam.

- Pa znate, došla sam iz noćnog dežurstva pa sam malo umorna.

Petar je moj najbolji prijatelj. Njegova je žena plavuša, medicinska sestra. Ustaje s kreveta i popravlja zavjese. Pomislio sam otvoriti prozor. Petar me ponekad naziva telefonom i pita:

- Da li je ovo dobar početak, dobro me slušaš? Pazi, kako bi ti preveo na slovenski hi-hej djeco ili tik-tak mali kotačići.

Ponekad me tako probudi u dva ujutro:

- Znaš, sada sam na željezničkom kolodvoru, idem za Dubrovnik, ali me nešto kopka. Da li se sjećaš Faulknerove rečenice: Kada se pridigao, u staklima njegovih jeftinih naočala pojavila su se dva žuta mjeseca.

Ili ovako:

- Da li je ovo dobar početak: Dobar dan, rekao je Petar svojoj ženi.

- Kako se piše *Ma-sa-ču-sets*?

Nikada mu zapravo ne odgovorim jer znam da me samo provocira te da on i ne očekuje nekakav odgovor. Ipak se uvijek zbunim, zašutim i čekam ili spustim slušalicu. Petar i ja smo nekada, obično u proljeće, zajedno tražili dvokrevetnu sobu u prizemnim kućama na kojima ponekad piše: ČUVAJ SE PSA. Još uvijek se toga sjećamo.

Dok sam i dalje držao ruku na zidu iznad sebe, čekajući da Petar počne, gledao sam dupe njegove druge žene. Njegova žena je plavuša i dugo nisam vidio takvo dupe. Nikada mi nije htio do kraja priznati kada ju je i kako upoznao. Mirnina sestra radi s njom i kaže da se

dvaput ševila u praonici rublja, jednom u liftu, zatim da je lezbijka visokih nogu, da ne pazi, ona pije itd. Stvarno ne vjerujem u sve to.

Petar je voli i ozbiljno misli da nije vidio ljepše dupe.

- Znaš, u posljednje vrijeme sam počeo ponovo sanjati. I prije sam sanjao, ali se ničega nisam sjećao ili stvarno nisam ni sanjao. A ti?

- Ne, bar se ne sjećam.

- Zadnji put sam se sjećao otprilike i ovako. Nije vam dosadno?

- Ne, slušaj...

- Da, bili smo podstanari kod jedne malo lude babe. Toga se dana uvijek dobro sjećam. Njezina je soba bila okrenuta sjeveru, bez tepiha, praznog namještaja sa šeširom okačenim na vrata. Nije izlazila i čitav njezin svijet je bio neumorno i agresivno hodanje po parketu i neprestano je zaključavala i otključavala vrata i dan i noć. Posebno nas je smetao povremeni cvil i piskut. Da, i sjećam se da počinje tako što je ona otišla, moja žena van i... Ma nee, ne da mi se, mrzim.

- Da ja ispričam, - počela je Petrova žena, - moj san.

Petar je odmahnuo glavom s još jednom glavom, i otvorio pivo.

Počelo je proljeće i napokon je dobro hodati u laganim cipelama. Dobro se sjećam okrećenih soba i otvorenih prozora. Iz autobusa gledam zgrade od opeke i starce kako vješaju rublje na žice s kotačićima tik-tak, i to je sve.

- Sviđa ti se, pita me njegova žena.

Petar se premjestio na drugi naslonjač, a ja sam ostao na svom. Iza naslonjača je njegova žena i ona mi užurbano pokazuje prste, sljepoočnicu, usne, ali ja ništa ne razumijem. Inače, Petar ima zavoj na glavi. Sinoć me je nazvala i pomalo histerično objasnila da svakako dođem ujutro jer se dogodilo strašno i da se ponašam tek tako slučajnost.

- Petre, kažem poluslužbeno i kucnem o zid. U proljeće me često boli glava. Što god da radim, imam osjećaj da sve prolazi kroz mene, imam osjećaj da nestaje moja ruka ako je stavim u džep. Zatvaranje vrata, prozora, kutije... jako opterećuje moju glavu. Baš tako, opterećuje moju glavu. Pokušavam se sjetiti kada sam prvi put vidio pojedine stvari. I sad ne

znam zašto kažem flanel, zimzelen, lak, golub itd.

Kada sam spomenuo dupe, pogledao sam njegovu i ona se malo zacrvenila dvaput u liftu.

- Ne seri, kaže Petar. Okrene se cijelim tijelom i pogleda ženu. Ona potom uzme pepeljaru i iziđe van i vrati se.

- Kupio sam pištolj prije tri tjedna i svaku sam se noć oglédao s njim. Odem u kupaonicu i gledam cijev, okidač, poljubim ga. Držim čvrsto u ruci, stavim ga za pojas, nišanim.

Jednostavno se igram. Prekjučer sam pucao. Stao sam pred ogledalo i stavio ga brzo na sljepoočnicu. Gledao sam svoju glavu, šaku, pištolj, pločice, lanac za wc-e i bijeli zid. Samo sam to vidio. Slušao sam da čovjeku, prije negoli će umrijeti, prođe njegov život kroz glavu kao film, kao brze male sličice. Ništa nisam vidio i bilo me je strah i htio sam sve nekako okončati. Brojao sam do deset pa opet do deset pa do osam do šesnaest. Kada sam padao dolje, lupio sam glavom o rub kade i moj se mozak prosuo po pločicama. Pokušao sam se sjetiti kada je metak prolazio kroz lubanju, ali sve sam zaboravio. Naposljetku sam ležeći pomislio na ogledalo i sve moje na njemu.

- Pretjerao si dragi. Samo si pao bez metka kroz mozak.

- Pa Petre.

Kada ustajem, rukujem se prvo sa ženom i poljubimo se. Otvaram vrata i za mnom kroz hodnik dolazi Petar. Kada smo ostali sami, s naporom se naginje prema meni kao da hoće nešto reći i svojim zavojem mi lagano dodirne vrat i kosu.

SLUČAJNOST

Kada se to dogodilo, pomislio sam slučajnost. Jedino se točno sjećam da sam kupovao doručak u prizemlju robne kuće. Ne znam kako bih to opisao jer npr. ako kažem: melankolija, strah ili kuća, tijelo, poslije to ne mogu zamijeniti za nešto drugo. Da se to stalno izmjenjuje kao strane novčića, saznao sam kasnije. Nazvao sam iz prve govornice Patricka, ali se umjesto njega javila sestra.

Ispred trgovine tehničkih proizvoda gledao sam mali televizor u boji. On se pojavio na izdignutoj pozornici i sve su reflektore uperili u njegovu glavu. Zbog dima se nije najbolje vidjelo kako diže, diže, ruku pred oči, zatvara ih i započinje. Čitao sam titlove kuc, kuc, kuc. Zatim su svi dolje ponovili i čitao sam iste titlove. Prodavač u plavom mantilu je pritisnuo dugme i počele su dnevno-političke vijesti. Premjestio sam se s noge na drugu i krenuo jer mi je bilo hladno. Kada sam skrenuo u drugu ulicu, počela je padati kiša umjesto snijega.

Vratio sam se u sobu noseći u plastičnoj vrećici doručak i pomalo nervozno zalupio vratima. Bilo je sve tu. Mirna nije dirala sa svojom fotografijom vreću krumpira i jedan kivi ukraden u pothodniku.

Ja sam inače crnac. Stanujem preko rijeke i dobro vidim u mraku. Tako sam upoznao Mirnu. Prije dva dana zajedno smo slavili kod Patricka Novu godinu. Iznijeli smo krevet, ormar, stol, njegova oca i ostale stvari. Na hodniku plesali i pravili vlak. Dobro je vukla i šišala. Njihovi susjedi su, kao i Patrick, bijeli.

Prošli mjesec su se dogodile tri stvari koje sam ispričao Patricku i Mirni.

Dan poslije Božića vrzmao sam se na trgu između štandova tražeći prikladnu kuglu za bor. Kada sam obišao spomenik, vukući iznad glave tek balon, ugledao sam među priručnicima i rječnicima knjigu *Teorija samoće*. Iza nje se pojavila djevojka s latinskog tečaja na fakultetu. Rukovali smo se i usput razmijenili novine. Dobro sam. Imao sam novaca za jeftini priručnik o ribama i drugim hladnokrvnim životinjama. Ona će me sljedeći put pozvati na kavu.

Drugi slučaj je ljubav. Poslije ručka sam otišao do Garya. Zapravo, lift nije radio i svratio sam do knjižnice. Na ulazu sam razgledao nove knjige i ugledao zelenu knjigu pomalo sumnjiva naslova *Nove teorije samoće*.

- Izvolite.

Tražio sam priče, npr. *O čemu govorimo kad govorimo o ljubavi*. Gledala me nagnuta i opet.
- *O čemu govorimo kad govorimo o ljubavi*, R. Carver, imate?

- Ne nema, drugo?

Pozvao sam je zbog knjige koje nema na kavu i čekao da prođe 14 sati. Nisam razmišljao da li će doći. Naslonio sam se na velika staklena vrata. Zima nije bila jaka i ljudi nisu nosili teške kapute. Netko bi s vremena na vrijeme bacio papir na asfalt. Nazvao sam Patricka, ali se umjesto njega javila sestra. Popeli smo se na kavu. Poslije sam pričao Patricku, Mirni i pitali su: Nije joj smetalo što si crn?

- Znaš, najviše lijepim pokidane stare knjige. I zbog toga su mi nagrižene jagodice. Vidiš? Znaš, taj simpatični fizičar moje rođake. Ne, mislila sam početi, taj zanimljivi fizičar na rođendanu moje rođake. Čim je došao, počeo je mali tečaj. Moja rođaka je poslije rekla da je bio malo dosadan, a ljudi vole i plesati.

Dok razgovaram s tobom, govorio je fizičar, kako već znaš, moje riječi, moj glas, zvuk, putuje do tebe, do tvojih ušiju. Između tebe i mene je neznatna udaljenost i zvučni valovi stignu odmah do tebe. Toga nismo ni svjesni. Tako je i s tvojim usnama, očima, nosom, cijelim tvojim tijelom koje putuje do mene i stvara se fotografija čiji smo tvorci i ti i ja. Znači, ti putuješ do mene i vidim te. Tako naše tijelo, naša soba, putuje izvan nas i naše sobe. Negdje je sve tako pohranjeno u svemiru. Događaji iz povijesti još uvijek putuju. Da ih možemo prestići, mogli bismo ih vidjeti.

- Ja sam, kažem, inače se bavim slikarstvom i zmajevima. Najviše proučavam crne boje i zmajeve na porculanu.

Pozvala me na večeru. Kada sam poslije pričao Patricku i Mirni, pitali su: Nije joj smetalo što ti je i on crn?

Navečer sam dugo tražio stan. Penjao se stubištem i gledao nacrtane naopačke križeve i brojeve. Pozvonio sam dva puta i provirila sam kroz rupicu, priznala mi je kasnije iz opreza.

Njezin je otac oficir. Majka se razvela od oca prije četiri godine i udala se za drugog oficira. Vikendom otac odlazi u lov, a ona pušta ploče, uzgaja kaktuse na prozoru. Spomenuo sam joj, tek tako, da sam na stubištu vidio nacrtane naopačke križeve i brojeve.

- Znam, kaže. Čitala sam o njemu i svjetlosti. A ti?

Kada sam popio prvo pivo, otišao sam u wc koji se osjetio na cigarete. Sljedeći put sam pogledavao kroz prozorčić i čekao da prestane voda u cijevima.

Poslije se prvo tuširala ona pa ja. Pokrio sam je plahtom do očiju.

- Znaš, rekao sam joj. Jednom je telefon zvao Patricka i nije se javila njegova sestra. Međutim, on nije čuo moj glas. Govorio sam: Patrick, čuješ me, čuješ. A on je samo: Halo, halo, halo. Kod njega je bilo nekakvo društvo i mislili su da neki manijak opet zajebava njegovu ženu. Slušalicu je uzeo netko od Patrickovih poznanika i pitao me: Hej, manijak! Šta je, hoćeš malo, pušiti, a? Puši, i sve tako.

- Što si ti?

- Ništa. Slušao sam još kratko kako govori: Hajde još malo, malo jezikom, malo bolje, i sve tako.

- I onda.

- Ništa, samo sam spustio svoju slušalicu.

- Pa kakve to ima sad veze, zašto mi to pričaš, pitala me.

- Ništa, samo sam mislio.

- Dobro, oprosti. Jesi li poslije nešto rekao Patricku?

- Da.

- A on, pričaj.

- Pitao me da li se ljutim. Naravno ne. Zajedno smo se smijali.

- Ugasi, molim te, svjetlo, plin, gramofon. Malo mi je loše, rekla je. Zatim smo zaspali.

Naglo me je oko tri i pol probudilo nešto gore kotrljajuće. Gledao sam kako se pomiče i slika na zidu iznad kreveta.

- Probudi se, uhvatio sam je za rame. Ona je otvorila oči i tada se prestala micati slika iznad kreveta. Ali se i dalje iznad naših glava kotrljalo lijevo desno lijevo. Nastavili smo umorni zajedno do jutra gledati gore, lijevo desno lijevo.

ONA KAŽE:

Večer, trebao sam možda napisati noć, poslije pola noći na radiju započinje tako što dođu crnci. (Zaboravio sam u džepu žilet kojim sam depilirao njezine noge.) Danas mi je jedan čovjek u našoj kući čestitao Novu godinu jer se nismo dugo vidjeli. (Ona zna da je proljeće.)

Ja kažem: Jesi li me dobro slušala? Ti si moja ljubav. U lipnju si rekla da je to patetično. Volim.

Ona kaže: Voliš?

Ona kaže: Stvarno?

Onda čujem da se smije i kaže da i ona mene puno voli. Onda izvadim jednu pa drugu cigaretu.

- U frižideru? O, bože, kažem, pa ti si luda. Smrznut ćeš se.

Ona kaže: Voliš?

Ja kažem: Volim puno tvoju malu pičku.

Ona ne voli tu riječ. Onda se ispravim.

- Volim puno svoju malu Macu. Znaš, prije mene je razgovarao vojnik. Čuješ me, pitam te da li me dobro čuješ?

Ona kaže: Nastavi samo. Na lusteru sam.

Ja kažem: O, bože... Dobro, pa što radiš gore? Htio sam ga lupnuti po šinjelu: Vojniče, razgovaraš već petnaest minuta. Zatvorit će vojarnu. Hajde malo.

Ona kaže: Stvarno si to mislio reći?

- Onda sam čuo kako je rekao: Da li me voliš? Zatim ništa nisam čuo. On se propeo na prste: Da li sam ti pisao o ludom Primožu? Onda smo svi koji smo stajali i čekali iza njega izgubili živce. Što se to čuje kod tebe?

- Ništa, samo hodam po pločicama koje se podižu i spuštaju. Da li čuješ vodu kako KLOK-

KLOK.

Ja kažem: Ne, da li da ti vjerujem?

Ona kaže: Ti si veliko KLOK-KLOK. Sada valjda čuješ KLOK-KLOK. Otvorila sam novine poslije, sjećaš se valjda da je sve bilo isto. Ili sam te opet pogrešno razumjela? Kako sam glupa.

Ja kažem: Ljuta si?

Pogledam izlog preko ceste prepun satova.

- Koliko je sati, Maco?

Ona kaže: Podne. Tebi ništa nije sveto. Imaš li dovoljno redaka?

- Što to? Pa Maaaco?

- Posudio sam OFF LINE VIDEO. Gledat ćemo novoevropsku poeziju.

- Pričaš gluposti da bi me odobrovoljio. Simpatičan si. Rasprodao si sav naš interijer, sav naš inventar prodaješ pivnicama po Bavarskoj. Tebi ništa nije sveto.

- Ti si gledala film pa zato pričaš o pivnicama i namještaju. Pogrešno si me razumjela. Imam još samo kovanicu. Nemoj tako. Kad ću te opet nazvati? Petak?

Ona kaže: Svijetli mi crvena lampica na telefonu.

Ja kažem: Ne, posudit ću još pet kovanica.

Ona kaže: Nisam rekla, nisam te pitala da li tebi svijetli lampica na telefonu, nisam ti rekla da ubacuješ još kovanica.

Ja kažem: Pa dobro. Ali ti nemaš lampicu. Počela je padati kiša sa snijegom.

Ona kaže: Lažeš. Stalno lažeš.

Ona kaže: Dosta mi te je.

Ja kažem: Nemoj tako.

Ona kaže: Prestani me već jednom nazivati. Pokisnut ćeš i prehladiti se.

Ja kažem: Dobro.

Ona kaže: Dosta.

Ja kažem: Ona kaže dosta.

NOŠEN VJETROM

NOŠEN VJETROM

Danas sam zapisao da je već jedanaesti dan. Sve je isto. Gledao sam kroz prozor i na mostu prolaze automobili i tramvaji. Ovdje sam već dugo, ali nisam čuo njihov zvuk u jesen. Dolje, ispred prozora, prolaze dvije djevojke. Opet sam posložio knjige i ne mogu više čitati. Ne znam što znači jezik. Prekjučer sam se probudio u pola četiri i htio sam otvoriti vrata koja su bila zaključana. Trebalo mi je dugo da pronađem ljepljive ključeve. Nisam mogao vladati svojim rukama. Što ti radiš? Grad je izlijepljen sumnjivim plavim plakatima i sve je sivo. Nedjeljom je pogotovo tako. Mislim da sam dobio sunčanicu i ne mogu ti više pisati. Treba uništiti pakete papira. Danas sam zapalio 20 kg. Zadnja su nestajala mala slova, svi naslovi su se smežurali.

Ovdje je grad i nema zime. Ona se zadržava na rubovima šume bukve. U novinama je sve više tekstova i mladi redaktor ne zna kako ih pročitati. Da li si popravila svoj sat? Kupio sam književnost na ulici i nisam znao što dalje s njom. Srećom, nestalo je struje i ušao sam u prvi poluprazni tramvaj i čitao. Čitao sam. Nešto ću ti od toga i poslati. Sada sjedim na stolici. Napisao sam da sjedim na suncu, ali sam prekrizio jer to nije istina. Hodnik je još uvijek isti sa crvenim otiračima. Moja su vrata desno, četvrta od kraja. Čujem kako netko kuca po vratima i približuju se. Vrata se neprestano otvaraju i zatvaraju. Još samo troja vrata do mene. Dvoja vrata. Ja. Šutim. Ipak ulaze dvije starije žene u mantilima s cekerima u rukama. Pitaju me da li znam kako se spasiti. One imaju puno letaka. Kako se spasiti? Ne znam, pitam ih tri kovanice da bih te nazvao.

Više ne slušam radio. Što ti radiš? Da li me se sjećaš? Odavno već nisam bio u šumi sa dvanaesticom. Više ne nosim vrećice koje si ti upoznala, navlačim jednake čarape, ne čitam osmrtnice, ne pušim, ne pišem, ne slušam. U restoranima društvene prehrane sve je više ljudi. Salvete možeš dobiti na blagajni. Samo jednu. Iza restorana odvlače kamionom otpatke za životinje i asfalt je mastan i klizav. Da li se i ti sjećaš ilustracije iz enciklopedije koja prikazuje kako vlak vuče vagone prepune hrane s puno kalorija? Noževi i vilice su svinute. Smršavio sam 1 kg. Počeo sam učiti strani jezik. Ti znaš koji i gdje. U liftu su grafiti bez šešira. Što je moć? Kako ti inače izgovaraš akademija? Da li bi ikada htjela pojesti nešto plavo? U kaputu sam pretrčao 800 metara i vruće mi je. Bole me uši. Da li bi željela slušati o biografiji ulice i dr.? Da li još uvijek rušiš pepeljare u be hodnicima?

Ti si obično govorila – popizdila sam. Mrak je uvijek isti. Netko je u sivoj trenirci ukrado u

ženskom krilu zgrade ulazna vrata, razbio dupli prozor i izbušio rupe na drugim vratima. Jutros je dolazila policija.

Ipak slušam radio. Uživam dok ležim i čujem pjesmu iako je ne razumijem. Čujem samo jezik i bubnjeve. Pojačao sam ton. Sada već pišem nečitko i često zastajkujem, odustajem. Poslije ručka čitam poruke, kupujem bundu, tražim desnu rukavicu, novčanik, nudim se za čuvanje djece do 4 godine. Sve to, ti si materijalist, ti si komercijalist.

Što ti radiš? Da li me još voliš? Ja sam crno, obično si govorila. Ja sam prostor koji govori i diže ruku. Tu sam. Ti ne znaš. Napiši onda bar 17. eskimski način za snijeg koji pada nošen vjetrom.

ON IMA MILIJUN STANOVNIKA

Probudila sam se poslije dva sata. Nisu me boljeli zubi. Jezikom sam ih opipavala i znala da se s mojim zubima, usnama, mojom glavom, nešto promijenilo i da više neću biti kao prije. I sada nisam sigurna da bi sve izgledalo ovako da se ovo nije dogodilo. To uopće nije važno. U sobi me je čekala moja sestra i bilo mi je drago. Sjedila je na krevetu i držala avokado i ananas. Znam da Mi. nikada nije jeo avokado. Sestra me je poljubila i otvorila prozor. Ušla je potom i liječnica i njezin pomoćnik. Sličili su na nezgrapne ljubavnike. Liječnica je stara i sva naborana, a njen pomoćnik je nizak, mlad i debeo. Ne znam da li su oni čitali *Ljubavnika* Marguerite D. Pročitala sam ga prije tjedan dana i sada je iznad moga kreveta, kao molitva za Mi., moje zube, prilijepljen završni dio. Nisam ga točno prepisala. Nisam to učinila namjerno jer sam htjela imati te riječi iznad velikog jastuka baš onakve kako ih se sjećam, kako ih volim. Samo je zadnja rečenica točno onakva kako je napisala Marguerite D: Voljet ću te sve do svoje smrti. Zaboravila sam napisati još jedno e u Margurite. Lijepo je izgovoriti Marguerite. Zaboravila sam da li sam napisala: Mislim na tebe ili na tebi. Zaboravila sam akuzativ muškarca. Puno sam toga zaboravila. O tome nisam mogla govoriti sa sestrom jer bi ona rekla da je to zbog plina. Odavno već ne razgovaram na hrvatskom. Ovdje ga nitko ne zna. Htjela sam napisati Saulu B. pismo o mome profesoru književnosti, o muškarcima koji ne brišu spermu sa svojih čarapa. Htjela sam ga upitati u post scriptumu da li on zna nešto hrvatskog. Naravno da to nisam učinila. Pisati pisma kao on. Želim napisati pismo o tome, voljela bih s njim razgovarati.

Kada sam se probudila poslije operacije, učinilo mi se da je on kraj mene, da me drži za ruku. Počela sam jako plakati i liječnica je mislila da me bole zubi.

Puno mi nedostaje. Nema ga. Ja ga volim. On ne zna pušiti jer to čini kao vlak. Otići ćemo zajedno na Hvar. Skakat ću sa stijene i pitati izronivši iz vode, jel dobro, jel. Danas sam pila mlijeko nakon puno vremena. Popila sam pola šalice jer ga ne volim. U Zagreb sam došla krajem ljeta i vratila se isto. Ovdje je sada proljeće. U Zagrebu je sada jesen i čudno mi je kako on ima milijun stanovnika. Prvo sam tražila taxi i odvezao me je u prebukirani hotel. Nisam znala kamo dalje. Ne sjećam se koju sam prvu riječ naučila. Mislim da je to cvrčak, ali, smiješno mi je. Što bih sa cvrčkom u gradu? Počela sam ponavljati gramatiku. Žena, žene, ženi, ženu, ženo, ženi, sa ženom. Ovdje sa sobom imam *Zašto volim Zagreb* Veselka T. Platila sam je 250 tisuća. Ne mogu sve razumjeti. Već drugi dan slušam Arsena D. kako govori: Sve što znaš o meni to i drugi ljudi znaju. Čovjek kao ja. Sandra. Ne vraćaj se starim

ljubavima. Odabrat ćeš gore. More od olova i nebo od borova. Pokušala sam to izgovoriti na engleskom, ali ne zvuči tako lijepo, iako je engleski puno snalažljiviji jezik.

Dobila sam pismo od Mi. Plakala sam isto kada sam se probudila poslije operacije, kada sam ga vidjela pored sebe. Rekla sam kao isto, ali to nije dobro, to nije pravilno. Njemu treba 90 milijuna da dođe i on ih nema. Jedino me želi čekati u Bakarskoj ulici. 15. October je sretan dan. Kada smo išli u Bakarsku ulicu, prolazili smo pored gostionice u kojoj su pjevali Arapi. Bili su plave kose i plašila me je i uzbuđivala grlenost njihovih glasova. Svi su se njihovi konsonanti sporo kotrljali.

Sutra idem kući. Došla mi je sestra i dugo smo razgovarale. Rekla sam joj da sam dobila popis svih letova, da čekam još kratko i idem, da osjećam snijeg koji će početi padati, da ga želim poljubiti i reći mu *Sretan Božić*. Ponijet ću tisuću svojih fotografija.

Danas napuštam bolnicu. Došli su autom po mene. Spremila sam svoj krevet i promijenila vodu za cvijeće. Kad sam već ušla u auto, sjetila sam se da sam zaboravila razglednicu. Otac je bio ljut i čekao me je. On misli da ja ipak neću otići. Dok sam tražila razglednicu, gledala sam sobu u kojoj sam proživjela tri čudna dana. Znam da nikada više neću biti u njoj. Ne znam kako se, i da li se čovjek uopće pozdravlja s prostorom. Učinilo mi se da ponovo spavam, da me boli glava od velike žarulje. Jedino što sam mogla to je ići. Zadnje čega se sjećam je da stojim do prozora i gledam kako kroz zavjese raste šuma kao moji zubi.

TRAMVAJ KOJI STOJI

Na rubovima čaše ostale su samo usne. Gledao sam kako se alkohol zajedno s dimom debelih zavjesa diže prema svjetlu. Požurio sam iz kavane i dašćući već hodao po sobi. Spustio sam se na postelju i pokušao zaspati. U takvim trenucima pokušaja, nikada do kraja nisam pripadao snu, niti sam se, opet, iz njega mogao probuditi lakoćom koju sam sanjao. Jasn sam čuo grebanje zidova, kovanice govornice i šum cvijeća u saksijama. Bilo mi je teško stvarno se probuditi jer bi tada nestali ti glasovi, ta proza običnosti.

Radio je javio da jedna djevojka traži da radi bilo što u kućnoj radinosti. Već sam je zamišljao kako pravi svijeće, plastičnu dugmad, kako skraja hlače. Poslije joj dođe gazda, nešto kaže, i ona se zacrvni, posiječe svoj prst. Sinoć nije bilo Jelenke. Ostala je u stanu. Javila mi se tek poslije osam dana. Ispričala mi je da je bila na snimanju srca. Teško je našla vrata našeg EKG. Penjala se na drugi kat desno, pa na prvi, gore na treći. Stari portir ju je uputio pravo. Sad će. Čekala je dva sata sama među narančastim stolicama. A, kada je napokon ušla u sobu, ugledala je liječnika s digitronom u ruci kako stoji do vješalice i pita sestru koliki je danas tečaj švicarskog franka. Htjela je reći još, ali nam je netko upao na žicu. Dovikivali smo se, i razdraženi, bespomoćni, spustili slušalice.

Grad je poluprazan. Radnici u žutim odijelima izbijaju rano iz svojih podzemnih spremišta na glavne ulice. Sve je manje dobrih grafita. Grad je gladan. U barakama fizički radnici svlače svoj kreč i leže okrenuti prema novogradnji. Tek podignuta zgrada slična je dječjim kockicama. Čitao sam knjigu i pokušao u njoj prebrojati češke riječi. Da li se riječi broje? Mogu li reći: Ja imam dvije tisuće riječi? Na sljedećoj stranici Kambodža je napisana malim slovima. Sklopio sam je i njome prekrpio oči.

Popio sam pivo sa Zvonimirom i Ivanom. Ivo je platio. Nismo bili zadovoljni. Pričali su mi o tramvajima. Ljudi stoje i šute. Ne znaju se. U četvrtak se dogodilo dva puta isto. Dok se zatvaraju vrata, netko pokušava stići i uletjeti unutra. Ne bi uspio da onaj koji stoji ne podmetne tramvajskim vratima nogu. Onaj koji stoji ne čini to što misli da je važno da taj netko stigne unutra. Podmetnuta noga tramvaju je pobuna protiv automata OPASNO SE NASLONITI. To je ogorčenje što ćemo već večeras biti zatvoreni u liftu bez djevojke. Lift/tramvaj su klaustrofobija. Vozač i liftboy u francuskom hotelu su dio inventara klaustrofobije. A kontrolori? Oni ne postoje, to je samo priča.

Pisaći stroj je strašno prljav. Vrpca se istrošila. Živciraju me pogreške: ponkad bez e, jedna je jedna, pričao kao pričao. Na zid sam zalijepio TRI SVIJETA i gledam ribu litografiju. Pomalo mi je već dosadno. Otvorio sam prozor i uletjela su mi dva lista. Tada sam i pogledao svoje raslinje. U pismu prijateljica piše da je u vratima našla cvijet kada se vratila s posla. Pita me što je s rasporedom mojih stabala. Ovdje je jesen kao fabula napisana u domaćoj zadaći. Samo brod koji ima svjetla ispred.

SOBA U BRAZILU

Ustao je kasno. Nije znao što dalje. Otišao je u kupaonicu i bilo mu je mučno gledati skuhanu kavu u lavabou. Vratio se u sobu po pjenu i obrijao se. Oprao zube. To je još uvijek činio najbolje. Pola ljubičaste zavjese bilo je vani. Padala je kiša i tramvaji su vozili kroz šumu upaljenih farova. Sigurno netko stoji pokraj mokrog sjedala. Upalio je radio. Susanne te odvodi. Dolje do njene izbe pokraj rijeke. Hladno mu je i pokušao je sjesti na radijator. To vjerojatno nije dobro za jaja. Počeo je čitati Handkea, ali je ubrzo odustao oboren dosadom. Doduše, on bi volio razgovarati s Fordom, ili, još radije, s Hustonom. Želio bi mu ispričati priču. Godine 1921. skupina Čeha iz okolice Našica odlučila je otići u Južnu Ameriku. Stigli su u Sao Paulo poslije dva mjeseca limuna na brodu. Dio Čeha privučen mogućnošću dobre zarade krenuo je s poduzetnicima u unutrašnjost. Trebali su raditi na velikoj plantaži. I počeli su tako, ali kao robovi. Bez novca su spavali u vlažnim i hladnim kolibama. Gledali su Mojsija u Mjesecu, a ujutro su ih budili bičevi i lavovi. Desetak Čeha je ubrzo umrlo u džungli. Manji broj je uspio poslije četiri godine pobjeći. Spasili su se tako što su naišli na džip koji je vozio svećenik. Iz Brazila se vratilo samo dvoje.

Prebrojao sam bonove. Nije mi se dalo ići na ručak. Prekrio se plahtom i zaspao. Trebao je već otići u 111/IV. Nije znao zašto to nije učinio jer je cijeli dan sam u sobi. Cimer u Trstu kupuje ženske gaćice. Bilo mu je neobično pokucati na vrata: Ljerka, ja sam. Zadnji put smo se vidjeli prije pet godina. Sjećaš se. Primio sam tvoju dopisnicu. Nikada nisam uspio skupiti vremena da ti odgovorim.

Probudio ga radio. Trebalo je već izići. Ugušit će se u sobi. Dok je tražio osobnu kartu, prevrnuo je coca-colu punu olovaka. Gledao je kroz prozor kako se isparava asfalt i miješa s iskuhanim rubljem hodnika. U sobi je tek mjesec dana. Do sada je izišao samo jedan broj pornografije. Što je zapamtio od grada? Grafit *tramvajljudi, vinum bonum pax in domum*, kiosk gdje se odvajaju tračnice od uzbrdice koja vodi na groblje, bolnicu tbc i radionicu puhača užarenog stakla, dom staraca i studom. To ipak nije slučajnost. Na stolu je još jednom pročitao:

- telefon Amira B. 076-
- Ferdinand de Saussure: Tečaj opće lingvistike
- moj Gospodine

- sutra u 1900.

Otvorio je prozor. Dva poljupca u dva obraza. Krasno. Mrzi ga odgovarati. Kroz staklo se vidi samo mrak. Izlazi iz sobe sa šamponom i velikim ručnikom. Zaključava je. Radosno ostavlja:

Dolazim odmah

LAGANO GURNEŠ VRATA

Prvo sam vidio da na njegovoj majici piše crnom bojom closed. Pogledao sam potom gore i vidio kako lete, bar je izgledalo tako, kako lete i padaju žuti padobrani. Tada sam pomislio da sve i počinje tako da prvo otvoriš oči. Sklopio sam svoje oči i otvorio ih. Sve je bilo isto.

Dok sam se penjao stepenicama u sobu, otvorio sam paket naslovljen na mene. Dobio sam od Tanje sir iz Bjelovara. Onaj sir koji se ne topi na moru. Ipak sam ga, zajedno s mravima i drugim malim životinjama, ubacio u frižider. Izišao sam na balkon i uspio pogledati samo susjedne čarape. Ovakav sam, držeći vreću sa smećem, poželio glazbu koja je svirala na teraci restorana spustiti na dno ribama i školjkama. Kao da sam vidio između čarapa umirovljenika koji nakrivljuje glavu prema meni. Mahnuo sam mu nekoliko puta. On kaže da se puno važnih stvari dogodilo na njegovu balkonu. To nikako ne mogu reći za balkon na kojem stojim. Na njemu se sada suši ručnik, espadrila i plastična vrećica. To je sve. Mogu samo dodati da se na mome balkonu ništa ne događa i da sam stoga ponovo sjeo u sobi.

U novinama je napisano da knjiga *The Penguin Book of Australian Women Poets* ima točno 293 stranice. Na Josipovim vratima piše da svi putovi vode u P. Podgajce. Naljepnica *Treći program sluša vas*. Na hrptu časopisa preko imena grada napisano je velikim slovima dekadencija. Ne mogu više čitati. Počeo sam lagano nabrajati sve ove sobe. Pokušao sam se uvjeriti kako bi sve u ovoj sobi izgledalo da je, eto tek sada, prviput otvaram jer su vlasnici jedrilčari na moru. Penješ se stepenicama. Da li ih ima trideset i devet kao u pjesmi, pitaš se? Prvo ključ. Sve je pripravljeno i složeno. Poluspuštene su rolete. Gramofon s vazom. Frižider prazan i isključen. To bi me naljutilo i više se ničega ne bih sjetio.

Sada će početi jer je sedam. Uz slovensku polku iza ugla dolazi kamion s mršavim slonom koji je tako slab da nema snage ni mahati ušima. Kupači izviruju iz rijetkog pijeska i plješču. Više ga nema. Dok oni spuštaju glave, na vrhu *Grand hotela Metropol* u Portorožu vrti se i svijetli veliki kotač casino.

Odjednom čujem *Hotel California*. Sve glasnije. Opet sam se sjetio kako smo se zajedno igrali videoživotinjom koja jede točke labirinta. Sve brže i snalažljivije. Opet sam ustao i ovaj put izgovorio njezino ime. Ništa nisam čuo osim H.C. Ponovio sam Vedrana malo jače. Ponovo, razgovjetnije. Ne sjećam se kada je vrpca prestala. Sklopio sam svoje oči udarcem kojim nestaje svjetla u frižideru. Samo lagano gurneš vrata.

J. L. B.

ZEMLJOPIS

Kada je vidio da je VII. izdanje, spustio ju je na pod i izišao na ulicu. Gledao je redove pravilno poredanih košara i sladoleda. Tako je uvijek bilo u mjesecu koturaljki. Učinilo mu se na tren da se prometni znakovi miču. Nasmijao se. Jednom je u zadaći napisao da se stabla miču, kao mali pjesnik, kako mu je rekla učiteljica. Bio je sretan viješću koju joj donosi. Poslije će upaliti svjetiljku. Zatvoriti vrata spavaće sobe da ne bi čuli tapkanje zidova. Hodao je nestrpljivo i ponavljao vijest. Kada je stao na zebru, sjetio se areopaga, areo, pag. Naljutio se na sebe jer nije znao njegovo podrijetlo ni knjigu gdje ga je našao. Naročito, jer mu se miješalo aero/areo. Prošli tjedan je tražio časopis u kojem je napisano da se grkljan, zapravo, sastoji od tri riječi. Imao je osjećaj da će dugo tražiti areopag jer nikada nije prestajao tražiti takve riječi koje se utiskuju u njega kao otkucaji asdfjklč. Ona ga je čekala iza vrata osluškujući lift i stope. Čula je samo šum zidova. Pomislila je da je on uvijek točan, nema ga, kako će ipak sigurno doći, blago smeten i crvenkast kao da stoji ispred učiteljice zemljopisa te čita za bolju ocjenu. Kada je nestao u zgradi, šetač je glasno rekao svome psu da nikad nije vidio da netko tako dosadno hoda. Kao puž u snu. Nisu čuli kako ga je poljubila i pitala što je opet prošvercao.

LJETOVANJE

Oni su ljeti uvijek tu. Ponekad pomislim da oni nigdje i ne idu. Kada je dan, drže laktove na tezgama, hodaju oko kamiona, piju vodu, sjede na kutijama. Oni najmanji se propinju na prste i žmirkaju preko kajsija. Koliko imaju tona? Obično im dolazim noću. Iziđem iz praznog tramvaja na 5. križanju i dalje znam put napamet. Brojim samoposlugu, govornicu, kiosk i crkvu kao klikere. Kada pređem autocestu, znam da ću uskoro ugledati njihove aluminijske krovove. Prolazim pored niskih kuća koje imaju osvijetljene podrumске prozore presvučene zastorima. Prije negoli ću umarširati na tržnicu, zaustavim se i odahnem.

Ona ima četiri reda tezgi. Voda za piće je gore lijevo. Šmrkom je opran asfalt i još uvijek je mokar. Kako mirišu rajčice? Popnem se na podnožje svjetiljke i gledam kako spavaju. Sve je mrak i mačka. Trgnem se i siđem sa svjetiljke. Kao da miriše kreč. Stanem iza tezge i mislim da sam vaga, napravim nekoliko krugova. Nekolicina leži na natkrivenim tezgama s polusvučenim čarapama. Čujem kako hrču u kamionima i pričaju. Oni imaju šarene jezike i šarene deke.

Ponekad dođem u iskušenje da ponesem na tržnicu npr. Zlatnu knjigu slatkih jela ili hrvatskog pjesništva, da nekoga probudim i pokušam mu ih prodati. Da to pokušam u jedan i pol noću? Uvijek odustajem. Pomislim, onda, bar nekoga povući za uho ili odnijeti cipelu. Odustanem. Sačekam još pola sata, iz najlonske vreće izvučem papriku za doručak, strpam je u džep i krenem. Onima koji spavaju, poželim tiho laku noć.

LJUBLJANA

Bili su u Ljubljani prošle godine. Mislim baš početkom sedmog mjeseca. Popili zadnje pivo na Zrinjevcu i onda se popeli na vlak. Već tada je karta u jednom smjeru koštala 450. Stigli su kasno navečer te su hodali po mraku. Prolazili su pored niza visokih kuća. Sjećaš se Cankarevih pripovijesti? Upravo tako visokih. U potkrovlju jedne od njih gorjelo je svjetlo, a na ulici nije bilo nikoga. Njima je kroz otvoreni prozor pjevala Edith Piaf. Kako se to piše?

- To je sve, pita me Vesna.

- Uglavnom je. Tako su mi ispričali.

- Nezanimljivo pričaš. Trebali bismo već ići.

- Dobro.

Okrenuo sam glavu prema gradu. Ovako s vrha sličí velikom tlocrtu na kojem se nitko ne miče. Kao razglednica *Panorama*. Lagano se podižem s plastičnog naslonjača i pokušavam uloviti željeznički kolodvor da se znamo vratiti. Na vrhu tri sata slušamo kako zastava vijori na vjetru, pijemo pivo, pivo. Nekoliko puta se mijenjaju svi posjetitelji. Trebali bismo već ići. Konobar im uvijek kaže. Novi su isprva ozbiljni na suncu. Vesna je prvi put vidjela čovjeka žutih brkova. Stalno puši lulu. Okrenuo sam glavu prema gradu. U blizini spomenika sjedi nekoliko biciklista. A most je zanimljiv. S lijeve mu je strane muški wc, a s desne strane mu je ženski wc. Kao da se. Penješ se. Spuštaš se.

Nagnem se prema Vesni i dodirnem preko suknje njezine gaćice. Prstima uhvatim gumu, povučem je i lagano pustim. Elastična je.

- Ti si lud, kaže Vesna, gledaju nas.

Prstima uhvatim gumu, povučem je i lagano pustim.

- Stvarno si lud.

- Vesna, samo mi je dosadno pa se igram. Nisu ti male?

- Igraš se mojom gumom? Stvarno si smijeh. Otkuda ti samo ideja da se igraš mojom gumom? Kupi si gumu.

Probudili smo se u šest. Putovali smo vlakom s dvije postarije Čehinje i njihovim šeširićima. Što smo sve radili? Zavirili u knjižare. Razgledali galeriju. Pojeli pizzu. Policajcima na ulazu pokazali osobne karte. Kupili kilogram naranči. Skupljali letke koji su padali iz aviona: ZEMLJA RASPOLAŽE HRANOM ZA 13 TRILIJUNA LJUDI. Kada smo pomislili da ne znamo gdje ćemo dalje, u spasonosni NOČNI TREZOR ubacili smo žeton i vrlo brzo se popeli gore.

Vesna me je ugrizla za najveći prst.

- Ti si luda, kažem joj, a trebali bismo već ići.

- Jesi li ti jak, a, jesi li ti jak ili se samo praviš važan? Zašto ti nisi tukao onaj automat s velikom kožnom loptom, a? Bojiš se? Kako je automat stalno svijetlio i govorio: ti si jak, malo jače, ti si jedrilica, jače, malo jače, ti si jedrilica, ti si jak... Ti si smijeh.

Za naš stol sjedaju mladić i djevojka. Prosim. Mladić je blago pijan i na vratu ima istetovirano nešto slično pauku. Okrene se i izgovori nam brzu nostalgичnu rečenicu. Ne možemo ga shvatiti. Djevojka spusti svoje pivo i objasni nam.

- Vi ga ne razumijete. Eto vidiš. On vam kaže da je najljepše kad... I ona ponovi njegovu nostalgичnu rečenicu: Najljepše je kad se dvoje mladih vole.

Na vrhu smo upoznali čuvara koji ima svog vrapca. Dok mrvi keks, vrapac odleti na stablo. Čuvar ga zatim zove Živko, Živko, i Živko sleti na koljeno po keks. Zanimljivo da gubiš ravnotežu.

Okrenuo sam glavu prema gradu. Trebali bismo već ići. Lagano se podignem da upamtim željeznički kolodvor. Ne mogu se sjetiti gdje je sve napisano: ti si rudar, jasnost, ponoreli su, jj, kavala, zbudi se.

Poželim opet žeton.

OIL RESISTENT

Ta rečenica mu se javila kasno uvečer. Da je ne bi zaboravio, ustao je iz kreveta i zapisao je. Naime, već mu se događalo da strašne priče potpuno zaboravi. Sjeća se jedne koja sada tek glasi: limeni, kal. On vjeruje. Obvezno zapisuje velikog brundavog psa (ne zna pravo značenje), metlu (falos, žena), zubi (opasnost), koji se ponekad jave noću. Kao dječak je volio spavati pokriven dvjema dekama i perinom. Razmišljao je da li i guske sanjaju kada spavaju ili proživljuju svoj san kada se gledaju u lokvi. Tako spavajući, dogodilo se da ga jednog jutra nisu mogli naći u perju. Drugi put je spao s kreveta i probudio se ujutro ispod njega. Tada je prvi put zakasnio u školu.

Već ujutro mu se ta rečenica činila ludom, i uopće, ona je inače, bila sva, baš, e, da. Mučila ga je bojazan da joj neće imati snage reći, pogotovu poslije razbijena ogledala i izvađenog zuba Gustava. U snu ju je zvao drugačijim imenima: Enka, Herminna, Ksenija, Vivijen. To joj neće reći jer će se naljutiti. Ispričat će joj ovu priču. Prošla, koju je završio: *Znao sam da trenuci ispisivanja sustava znakova nisu istovjetni njihovu čitanju*, nije joj se dopala. Zato je strpljivo očekivao završetak zadnjih riječi, iako je znao da njihov kraj nije pravi, i da ga njegova krajnost uvodi u novo i sumnjičavo. "Bože, kako je pametan!" Puno toga je znao prije svih, pa tako i prije nje. Znao je stvari koje će se tek dogoditi. Vjerojatno je zato bio s njom. "Strašno sam radoznao. Baš me zanima da li će sve biti novi san, da li će itko biti drugačiji nego li u mom snu. Strašna priča." Naime, u svome snu sudjeluje samo kao glumac. Pokreće se zajedno s drugima, razgovara, puši. Sve je jednostavno. Nema letenja ili kartanja s Eskimima, ruske pjesnikinje A. An., Glogovice. Kao da nije san. Ipak, prije samoga kraja, snivaču netko kaže: *Vidiš, ovo nemoj ponoviti. Sve će biti dobro*. I stvarno, san se gotovo već sljedeći dan ostvaruje. On se, zapravo, ponavlja s njegovim neznatnim ispravkama, i nešto malo brže i glasnije.

Ona najviše voli njegove OIL RESISTANT. Žute, kožne, prave kanadanke. On se u njima nespretno kreće. Često gubi ravnotežu. Kada joj dođe, ona mu ih skida. Iz njihovih izbrazdanih đonova vadi kamenčiće, stakalca, opruge kemijskih olovaka, dio čepa coca-cole. Kaže mu: To je kao kad vadiš školjke iz mora. Divno. Moj Kaligula. Voli je kao Kseniju ili Xeniju koja se nabija u hodniku s masnim vratovima i mišićima. Penje uz stepenice.

Najdraži mu je njezin članak – crne cipele, tanke crne čarape. Njezin nježni crni članak nestao bi u njegovoj žutoj čizmi.

Najbolje da joj sve ispriča. Zna, ona će ga pogledati da je baš tako odvratan. To će govoriti, kao da mu već dugo objašnjava, da on nije tako loš, naprotiv, tako crn je drag i nevin, ne zna zašto je tako bezobraznohladan, zašto su sve njene pjesme i glumci tako mu grozne, kako može njen šal, tako lijep... Krenut će sama krajem hodnika (to je stvarna pjesma), a u njoj će se, kao kad padaju kruške i jabuke, skladno i sretno umnažati nepoznate riječi:

J. L. B.

Sutra je kviz u kojem je pozvan biti predsjednik žirija. Otići će samo zbog svoga prijatelja koji je voditelj ekoteke. Zna da će mu u studiju biti vruće i dosadno. Po povratku bi volio vidjeti fotografiju asfalta Pariz, Texasa.

U posljednje vrijeme sve više čini stvari na koje ranije nije pristajao. Eto, nastavlja se s ekotekom, a tako je i s bradom. S njegovom bradom. Da nema sestrina upornog opominjanja, brijao bi se dva-tri puta godišnje kao i prije. Voli biti lijep s bradom. Iako zna da je njegova brada rijetka i neugledna kao Augustinova, to ga ne smeta.

Ulazi u plavu kupaonicu. Prvo pokvasi lice hladnom vodom. To isto učini i sa četkicom. Istisne malo kreme i odmah zatvori tubu. Zapjeni i nanese na dlakavo lice. Razmišlja zašto puno ljudi, pa tako i on, dok su u kupaonici i peru zube, namještaju uho, kosu, čitaju novine, kupaju se, i još pjevaju. Žilet pažljivo povlači po licu. I njemu je najteže ispod brade, gdje je tanka i smežurana koža vrata i grkljana. Pjeva zajedno s Radio Dubrovnikom. Pomisli, kao domaćica sam koja pripravlja obiteljski nedjeljni objed. Kada je bio dječak, običavao je u kupaonici sjedeći na školjki jesti kruh namazan paštetom. Jednom ga je otac zatekao. Sjeća se da uopće nije bio ljut, niti je vikao. Dječak se samo zbunio i zaustavio zalogaj. Što bi se dogodilo da ga je ugledao s čipkastim gaćicama tjednika? Otac je zatim zatvorio vrata. Sada umjesto kruha unosi radio. Zaostalu pjenu na resi uha, brade, vrha nosa, odnosi hladnom vodom. Neskrivenom sramežljivošću dodiruje kažiprstom kožu iznad gornje usne. Kao depilirana je vagina.

Noć. Kiosk. Provalnice. Časna sestra viri kroz ključaonicu. Pletilja čipki izranja ispod pothodnika, tramvaja i kaže: *Oh*.

Poslije brijanja, muškarac je koji osvježava i dezinficira lice ugodnohladnim brutom. Ovu bočicu mu je darovao brat u lipnju. Njemu je ipak draži obični brion. Naravno da to nije rekao bratu. Ispire četkicu i ostavlja žilet. Ne zna da li postoje hrvatske riječi za gillette i lotion. U Rječniku stranih riječi B. K. na str. 1454 našao je da ovaj naziv potječe od izumitelja Gilletta, a izgovara se kao žilet. Na str. 818 francuska je riječ lotion, losion, kao losion, koja označuje pranje, ispiranje, (ljekovito) sredstvo za ispiranje. U ogledalu zamjećuje ožiljak na desnom obrazu, između uha i nosa. Podsjeća ga na veličinu tiskarskih devet točaka. Ožiljak je stari. Čudno mu je da ga se ne sjeća. Siguran je da ga nije napravio zadnji

put. Uzima radio, ogledalo i izlazi iz kupaonice. Sestra ga uočava kroz dvorišni prozor. Ljuti se jer je opet nije zvao da mu pomogne. Tako će se jednoga dana isjeći, pasti u uvijek vlažnoj plavoj kupaonici. Kopka ga ožiljak. Nemoguće?! Dobro pamti. Morat će provjeriti. Nema perine.

Izvlači knjigu ispod kreveta: A. i D. I., 1968. Otvara obilježenu stranicu i izravnava njen svinuti rub. Tako je naučio još u osnovnoj školi. Učiteljeve magareće uši. Okreće sljedeću stranicu: Ulazi u plavu kupaonicu. Prvo pokvasi lice hladnom vodom. To isto učini i sa četkicom. Istisne malo kreme i odmah zatvori tubu.

NA 800 METARA

a) Šešir

Imao sam tada deset godina. S mamom i tatom vraćao sam se iz kupovine. Oni su nosili u rukama dvije deke. Tada sam se nadao da ću prvi put prijeći most pješice. Moji prijatelji to nisu znali jer su ga već prelazili i biciklom. U snu sam puzao sredinom mosta da ne bih pao. Poslije sam se uvjerio da je to nemoguće. Naime, pješaci su išli svojim dvjema stranama, a automobili sredinom. Uvijek mi je bilo nejasno to da je nekada mostom išao teretni vlak. Valjda, vlak je vozio automobile, a pješaci su išli svojim krajnjim stranama i garavo mahali vlakovođi. Zakoračio sam prvi put na most. U snu sam se bojao mogućnosti da me vjetar zajedno s kišom, sladoledom i kišobranom otpuše s mosta u rijeku. Dok je sunce izlazilo, rijeka je vijugala. Bila je kao more, kao ulje, med. Plovio je čamac. Pomislio sam sretno: Pa to je slika iz moje čitanke. Ne sjećam se što su mama i tata pričali. Napravili smo tek nekoliko koračaja i ispred nas se zaustavio auto. Alojzije je rekao da je dobro što je tata nosio šešir jer nas inače ne bi prepoznao. Mama je skinula končić s moje košulje. Nakon ovoga, tata više nije nosio šešire, samo kačkete. I ja ih više volim jer su ljepši. Ne znam da li Alojzije prepoznaje tatin kačket.

b) Barbara

Vozili smo se kremkasto bijelim kolima. Nedugo nakon toga smo ih prodali. Prije nego li ćemo ih odvesti u Osijek, skinuo sam s ključeva privjesak. S nama je bila i naša baka. Ona je mamina mama i ima devedeset i dvije godine. Vjerovali smo joj da ima devedeset, dok tetak, koji je po želji svoga oca trebao postati mesar, nije pronašao krsni list iz 1896. Vozili smo se ulicama koje vode do mosta. Nedjelja je i one su bez prolaznika i policije. Slušamo prijenos nogometnih utakmica. Očito da radio ne zanima baku. Gleda ulicu. Kaže, u ovoj ulici, baš u ovoj ulici, prije su živjeli ugledni Židovi, a tu su bile i njihove trgovine. I sada se sjeća njihovih brada. U toj ulici sam u ponedjeljak vidio Sakibu s dvojicom. Išla je između njih nasmijana kao. Možda zbog lijepog članka noge. Kada sada mislim na nju, hladan sam kao, kao da mi ništa. Zapravo, između nas se nikad ništa. Misli da se ljutim zbog. To bi bilo kada. Vozimo se mostom. Gledam kako željeznom konstrukcijom, gore iznad naših glava i rijeke, trči netko. U sivom odijelu je i cipelama. Trči. On može vrlo lako pasti. Okrećem se. Njegova glava nestaje. Okrećem se. Nemoguće. Vojnici su se spuštali i penjali, ali su bili vezani

konopcima. Što će taj netko gore? Željezo ometa radio valove. Sigurno ništa nije čuo. Okrećem se. Pas vuče šetača. Možda je baka uočila kako netko trči iznad naših glava. Kaže da nije vidjela nikoga. Uvijek žmiri kada prelazi most jer se boji vode.

c) Kašmir

Kašmir ima dvadeset i sedam godina. Završio je studij prava. Često u robnoj kući sluša Wagnera. Josipu pet godina nije vratio Claudea Simonea: *Flandrijska cesta*. Ugledao sam ga u blizini katoličke crkve. Htio sam proći bez pozdrava. Zaustavio me je u blizini već spomenute crkve. Htio sam proći bez pozdrava, opet. Zaustavio sam se kada me je lupnuo po ramenu: Ivo Iviću? Išli smo prema mostu. Priča. Prije dva dana vratio se iz vojske. Nervozan je. Bijela mu košulja ne da disati. Gdje mi je rođak? Znaš. U gužvi smo i govori mi na uho. Prije mjesec, stignu mi u Suboticu dvije knjige koje sam volio imati još od prošlog ljeta. E, pa čitam ti ja tako, i mislim kako mu poslati novac, a poslije toga stiže lova od njega. I ne mogu mu njegovim novcem platiti njegove knjige. Lud je. Gdje je? Daj mi adresu da mu javim, e? Što ima kod tebe? Djevojke, m, ništa? Vidiš onu, kako bi je bilo dobro kao Maslac. Tražim jednu da joj kažem da se ne boji, neću joj ništa, i samo da joj stavim glavu između nogu i spavam, kao dijete, kao anđeo. Samo spavam i pijem mlijeko. Vidi ovu ispod majice, i da joj stavljam nježno kamenčice na pubis, stavljam ih, pažljivo slažem, to je mozaik, pa ga onda razlažem, kamenčić, po kamenčić. Ne bih joj ništa. I ti pišeš, treba nešto, pusti ekonomiju, moje pravo, GIK, niskogradnja. Kada sam studirao, skupi se nas petnaestak u sobi, a strašno je vruće, smrad, dvije kištre piva, stare masne novine, mali ugriz, sve. Kažeš da si dobro, e vidi ovu, a rođak ti je. Na Pustodolu je? Kao Tolstoj. Već je kraj mosta i žuljaju me ove žute cipele. Pozdravi rođaka, reci mu da je bilo strašno hodati po ovakvom mostu. Kao da učiš ponovo.

d) Most

ŠEŠIR, BARBARA, KAŠMIR su priče o mostu koji stvarno postoji. Sve je i počelo na njemu. Otada se i bojim kako će ovo izgledati. Smetala bi mi metafora ruke. Htio sam u priči PLAVI TROKUT/DJEVOJČICA naznačiti da je most plave boje. Bila bi ta priča poželjna i zbog broja četiri. Plava djevojčica se zvala Ljerka. Umjesto toga uvrstio sam tekst:

kako ući u grad, kako se vratiti

*jučer sam išao u grad preko mosta. na njemu
su bili radnici. goli do pasa, plavih ruku,
rukavica i hlača, nanosili su svijetlu boju.
dio je odlazio u rijeku. kratko se zadržavao
na površini, zatim tonuo u kantu, kost, kamen
rijeke. bojao ih. radnici, sa četkama u rukama,
promatrali su kako prolaze suknje. kada sam
stigao na kraj, ugledao sam na mojoj pamučnoj
majici boju mosta. nisam znao kako s njom ući
u grad, kako se vratiti.*

Kada danas hodam mostom, uznemiren sam vremenom i snagom koju sam izgubio na njemu.
Pogledam ga: Bože, da sam ga samo tjedno pretrčavao, kakav sam strašan trkač mogao biti.
Najbolji i najbrži na 800 metara.

DIOKLECIJAN

Trebalo je već otvoriti vrata. Spustio je plavi kačket limenih portirskih slova i krenuo ka početku hodnika. Rub se na zatiljku istrcao, izlizao, zbog uvijek nakostriješene kose i to je prikrivao držeći ga prstima. U ovoj škotskoj zgradi nekada je bila kožara. Dodirivao je crvene cigle kao papke. Možda su ovim hodnikom gurali živi kreč. Da bi vidio snijeg kako pada, udaljio se od prozora i popeo na prste. Gledao je prozračne mrlje i činilo mu se da će ga potpuno zatrpati. Danas trebaju započeti prenošenje kipova. U svoju željezničku torbu strpao je lipu, budilnik, ispraznio je ormare, povadio listove duhana prepune moljaca. Najviše su dolazile učiteljice. Najupornije su. Vukle su djecu po sobama, ponavljale nazive, 18, stoljeća, kamen, 20 x 15, sadra, bez nogu. Sve one znaju. Uvukao je ruke u duboke džepove i stisnuo ljepljive ključeve. Trebali su već doći kamionom. Direktor je najavio dolazak oko deset i vodit će zapisnik. Dioklecijan se leđima oslonio o zid. Grozna je hladnoća njegove debljine, osjećaš kako se mijenja boja tvoga lica, otupiš kao siva, na tebe se počnu hvatati krečne ljuske, izlomljeni pjeskoviti novčići. Svi kipovi izneseni u glavni hodnik izgledaju kao postrojena francuska vojska na brdu, kao colonne. Ponekad mu se činilo da ga ti kipovi gledaju. Pogotovo su u njega nelagodno i okrutno gledale gole žene do pasa. Željele su ga raznijeti, uništiti. Glupost. On je čuvar. On ima čekić. Prošao je pored vrata WC. Nije znao ni kako se riješiti onih posjetitelja koji svrate ovdje samo da bi pišali. O tome je razgovarao i s direktorom. Spremio je svu arhivu, povezao je konopcem, stavio u drvenu kutiju, a na nju svoju knjigu dežurstva. Trebali su već doći kamionom. Direktoru bi predao ključeve i krenuo nazad. Pozdravljao žene koje sipaju pepeo da se netko ne bi okliznuo. U svojoj kuhinji otresao snijeg i popio čaj bez limuna i šećera. Skinuo je čisti bijeli okovratnik i ugurao ga u džep. Hodao je ledenim hodnikom ka visokom uskom prozoru. Isuviše se približio i nije vidio snijeg. Odmaknuo se nekoliko koraka i ponovo propeo na prste. Poželio je vidjeti more.

PORED TRAČNICA

Sjedio je stiješnjen vlagom zidova. U glavi mu je tutnjilo nešto ružno. Gledao je kišu koja pada. Htio je s ove visine mahnuti djevojci obučenoj u talijanskog konduktera. Izgledalo bi da maše tramvaju. Sjećao se bivših kiša u ljetna predvečerja. Sve je bilo kiša. Običavao bi tada naslonjen dječjim nosom na prozor promatrati kako pada, kako prolaze oluci i šatori. Sada mu je odjednom izgledalo sve tako blisko i drago. Prepoznao je svršetak ljeta, pa kišu. (Kao rečenica bez predikata, kao VATRA!!) Sve je dalje znao sigurnošću uhodana šetača. Radosno je stavio ruku u džep. To je bila čudesna kiša, progovorio je. Znači, dalje je skupljanje rublja sa žice, kokoši ispod oraha, spuštanje roleta, svježina sobe, pucketanje mokre kose, potraga za svijećom, pa jastuk. Ujutro bi idući u školu brojao razlupane crepove.

Posljednje vrijeme često se nečega sjeća. Ne zna što učiniti s tom odvratnom sporošću. U vojsci je deprimirajuća nedjeljna predvečerja provodio vozeći se neprestano autobusom. 301, 302, 400, 225, 301, 302, 400. Sa zadnjeg sjedala prolazili su sivi, mrkozeleni, zagasiti, šareni, žućkasti, pepeljasti, riđi lageri. Jedne je noći, tako, padala kiša (kao ova sada) i na prljavom staklu autobusa povlačio je prst krugova gramofonskih ploča. Na asfaltu je bio sav neon, uzbudljiv i vruć. Slijepac je jedan, bez psa, pitao nešto mladića i djevojku, i njih troje su bili jedini na kiši te široke ulice. Htio je viknuti vozaču da stane, da pokaže, razdijeli stranice jutarnjeg izdanja...

STRAH

Posjedujem nutrinu, o kojoj ništa nisam znao.

Ne znam, što se ondje dešava.

R. M. Rilke, Zapisci Maltea Lauridsa Briggea

Taj događaj je počeo posve svakidašnje, vjerojatno u četvrtak.

Trebalo je otići na cijepljenje. Ustao je ranije nego obično, a volio je dugo spavati. Oprao zube, čak se obukao ljepše nego inače, i otišao na cijepljenje. U autobusu je ljubazno ustupio mjesto do prozora ženi s malodobnim djetetom. Nehajno je virkao preko ramena na novine koje je čitao poštar. Sve je bilo obično, osim što se potajno nadao da neće upasti u gužvu u ambulanti. Stoga je i ustao ranije. I stvarno, u čekaonici nije bilo nikoga. Ostavio je kaput na vješalici i tako ušao unutra. Medicinska sestra mu je sasvim uobičajeno ubrizgala cjepivo. Čak ga nije ni peckalo. On je prije toga zavrnuo rukav. Prvo je bio ponudio desnu, a potom je blaga sestra uzela njegovu lijevu ruku. Jedino je to bio mali nesporazum.

Taj dan, vjerojatno četvrtak, dalje je uobičajeno protjecao. Sjeo je u kavanu i gledao ljude kako prolaze ulicom. Njihovo kretanje mu je zamućivalo prljavo staklo kroz koje je zurio. Nakon toga i ručak pa večera u obližnjem restoranu. Posudio je taj dan od prijatelja dvadesetak maraka. Sa sigurnošću se može tvrditi da je bio kod svoje djevojke. Ona je to potvrdila, u potpunosti uvjerena u istinitost svoga iskaza. Naime, tu istu večer dobila je mjesečnicu pa nisu vodili ljubav iako je on navaljivao. Upravo taj detalj po kojemu je uvjerena da je bila s njim te večeri, ispričala je svojoj prijateljici. Inače, i prijateljica je dobro znala da je on znao ponekad navaljivati. Ona se nastavljala povjeravati svojoj prijateljici pa je rekla da je on zbog toga bio ispočetka ljut, a poslije joj je nježno stavio glavu na trbuh. Nakon posjete se vratio u stan. Susjed do vrata je izjavio da ga je pozdravio s laku noć i da mu je tako i uzvraćeno.

Onda je pala noć slična prijašnjima, čak i astrolozima prilično nezanimljiva. Ovdje se sada javljaju nedoumice i nagađanja s početka priče. Tko može objasniti što se zbivalo te noći i sljedećeg dana do podne? Može se pretpostaviti da ga je obuzeo strah. Jer samo on tako teško pada na čovjeka, kao hladne i tupe stvari, i ponekad mu se jako teško oduprijeti.

On se promijenio preko noći, kako se samo ljudi znaju strašno promijeniti. Bojazan od cjepiva u vlastitu tijelu natjerala ga je, isprva panično, u bolnicu. Tamo je zaprepasćenim liječnicima naredio da mu odsijeku ruku. Ona blaga sestra od jučer ga je pokušala odvratiti jer je reakcija na unutarnjoj strani podlaktice bila više nego normalna. Zatim su pozvali nekog kirurga početnika.

Nije prošlo ni sat vremena, a on se opet vratio. Tražio je da mu odsijeku nogu. I tada je sve krenulo nepredviđeno, sve je izmaklo i zadnjoj mogućoj kontroli. Kada su mu odsjekli uho, lijevo pa desno, radosno je pomislio kako više nema klempave uši.

U početku dok je išao u bolnicu (ubrzo je nestalo panike), mučila ga je sporost i nezgrapnost pokreta. Smetali su mu i ljudi koji su htjeli pomoći. Jako su ga živcirali. A nakon toga, kao da se taj strašni napor pretvorio u silnu energiju zahvaljujući kojoj je naprosto letio. Tako se osjećao sretan i lak. Izgledalo mu je kao da je kamen uzgurao na vrh i sada ovaj juri neometan drugom stranom brda. Kako sam se promijenio, gotovo preko noći, bio je sretan. Kada je došao zadnji put u bolnicu, nisu više imali što odrezati. Jednostavno ga više nisu vidjeli.

ENFORMEL

ENFORMEL

Planovi grada krcati informacijama ništa ne kažu o posebno uzbudljivim ulicama i prvim ljubavima. Naravno da se to i ne očekuje. Da bi se stiglo do jedne Široke ulice, koja ne pripada gradu na moru, treba krenuti u šetnju po kiši. Nositi kišobran i šetati sve do trenutka kada se osjeti hladna kiša za vratom. A onda, šetati dok se ne zaboravi na hladnoću i počne osjećati lakim i prozračnim. Treba se provući kroz nekoliko uskih i krivih prolaza koji stoje kao postaje kušnje preko kojih samo pojedini stižu do neba. Ali nebo neće tako izgledati blizu kako se to možda čini u rečenici.

Zbog visoke ograde vidi se samo krov i nekoliko prozora. To je vila bivšeg političara, a niz kosinu koju se ne vidi, jer je u dvorištu, izdubljen je bazen u koji sada pada lišće. Preko puta te vile, doduše malo naviše, nalazi se kuća čija je fasada djelomice već otpala ispod prozora, a gore na simsu je isprana crvena cigla. Na kraju ove ulice nalazi se samostan časnih sestara koje uzgajaju ruže, a za ljetnog popodneva sjede vani kao što to čine žene u crnim papučama negdje u Slavoniji.

U kući bez oluka stanuje jedna gospođa, debela žena koja čitave dane posprema već složene stvari i koju brine pukotina nastala u spavaćoj sobi. Tako je izgledalo kada sam prvi put ušao u njezinu kuću. Njena kućna haljina posuta pepelom cigarete ostat će nepromijenjena. Nisam se osvrtao na lijevu stranu ulice i zaustavio sam se točno ispred kuće. Poslije sam saznao za bazen i lišće. Na zahrđaloj pločici sam pritisnuo dugme i namjestio svoj sako. Gospođa se pojavila na gornjem prozoru. Sačekao sam dvije minute da siđe dolje kako bi otključala ulazna vrata.

- Mislila sam da ste stariji, rekla je dok sam išao za njom.

- Ovo je nekada bio ulaz za poslugu, izvolite samo, pokazala mi je betonske stepenice na kojima su naslagane vaze sa cvijećem.

Išla je preda mnom. Ne znam kako bih je naslikao. Nekoliko mjeseci poslije, noću sam se budio i palio svjetlo pokušavajući pribilježiti točno njezin lik. Kako još izgleda debela žena koja ima 68 godina? Zatim su uslijedile popodnevne posjete. Poslije prve, došla je druga.

Popodne. Drugi put kada sam dolazio, vidio sam pri kraju ulice plavi minibus u koji ulaze časne sestre i pjevaju, iako u to uopće nisam siguran. Za časne sestre sam sentimentalno

vezan kao što već priliči sjećanju na djetinjstvo i pripovijestima s otoka. Bio sam sedam godina star i jako sam se prehladio na kiši. Dobio sam visoku temperaturu koju ni ljekovita mast iz 17. stoljeća nije mogla skinuti. Sestre su bile jedine na selu koje su davale injekcije. Jednu sam dobio i ja. Poslije, kada smo se prije spavanja molili zajedno u obitelji, moja bi majka uvijek dometnula gledajući u mene: A sada ćemo se spomenuti i naše dobre sestre... Majka bi rekla njezino ime. Više ga se ne sjećam. Stavljam tri točkice, a u sebi strpljivo i tiho molim: Magdalena, Agneza, Patricija, Ancila, Julijana.

- One su jako vrijedne, kaže gospođa, i pokazuje u pravcu samostana dok nas dvoje sjedimo za stolom u svijetloj sobi.

- Ovo je vrijeme skupo za obične ljude.

- Sjedimo u sobi koju je najviše volio moj muž. Vidite ovu gore, pokazuje mi šalicom strop, nemarno namaljanu plavu boju koja ga je često žestila. Kada je umro, ležao je upravo gdje se vi sada nalazite. Ne brinite, nije bio na stolici na kojoj sjedite. Nekada se tu nalazio talijanski kanape, ležao je na njemu i njegove oči dugo nismo mogli sklopiti. Gledao je gore nemoćno u plavu boju. I mi gledamo gore u nebo.

- Gospođo, kažem smučeno, da li se možemo dogovoriti.

Sjedim preko puta, u prijeratnom namještenom stanu sa svim onim zbog čega mi se znoje dlanovi. Od svega što se sjećam ne posjedujem nigdje svoje tijelo. To je zbog toga, mladiću, jer moj muž nije slikar, rekla bi gospođa. Meni su ostale samo plohe. Čiste, bijele i malo vlažne jer ništa ne razumijem.

Gospodin muž je slikar. Već treći put dolazim u njegovu kuću, kuću njegova oca. Podrijetlo slikareve obitelji je nejasno i kalno. Ovo *nejasno i kalno* sam pronašao u jednom pamfletu koji je protiv slikara napisao njegov nekadašnji prijatelj. Uzrok njihove svađe je navodno gospođa. Tada je ona imala 19 godina. Sve ostalo me više nije zanimalo. Sigurno je da su slikarevi preci bili bogati ljudi. Jedan njegov predak nije imao obrve, a to se brižno skrivalo na obiteljskim portretima tako što su loši slikari umjesto obrva namaljali gustu, gustu crnu boju, gotovo čekinjastu, kao da pripada divljoj svinji. U obitelji su uvijek imali jedno muško dijete. Gospodin muž je imao iznad očiju guste, bujne crne obrve te nije teško zaključiti zašto su ga još u pučkoj školi zvali Vepar.

On nikada nije slikao ljude.

- Znae, kaže gospođa, sve što je ostalo mome mužu, i sada meni, ova je kuća. Živim gore na katu, a dolje smo prodali.

Dok gledam povješane slike po zidovima, gospođa ide za mnom i s okvira prstima skida uginule muhe. Ovdje ih ima jako puno. Dijelovi kamenčića prekriveni bojama kao da se miču na popodnevnom suncu, kao da su svježe školjke. Kihnuo sam nekoliko puta, i onda, kako se kaže, sve odzvanja, gotovo do staklenika.

Više ne brojim svoje posjete. Opet popodne. Ovaj put me je dočekala u izbljedjeloj haljini koja je napinjala njene grudi. Dolje, na rubu, prišivena je otrcana bijela vrpca.

- Ovdje dolaze oni koje žele kupiti pokoju sliku. Rijetko me tko priupita za muža. To je valjda ljudima neugodno. Spomenu njega kada govore o slikama, a mene kada pitaju cijenu. Znae, mladiću, oprostite što vas tako zovem, ja znam da ljudi žele slike i ovdje sam da ih pokažem. Ti ljudi koji dolaze obično su pristojni. Ponekad netko donese i kavu. Ipak, vaš dolazak vidim kao dolazak trgovaca u hram. Vidite, živim siromašno. Moj slikar, tako ga zovu, napravio je malo slika i još ih je manje prodao. Ovo što ovdje visi tako strpljivo i ono što je gore na tavanu, sve je. Ne mogu ih prodati tek tako. Vidite, ja ih ne gledam kao slike. Već sam vam rekla za hram. Ovdje sam prvi put spavala s njim. On je ovdje volio jesti, upravo s ovoga stola za kojim sada sjedimo. Oprostite što vas gnjavim, mladiću. Znae, ja kažem za njega On kao što to čine žene negdje u Bosni kada ostanu udovice. Znae zašto? Pa boje se da se On mrtav ne vrati. Što bi s duhom? Naravno da je to razumljivo. Znae, kada sam se prvi put pričestila, kada sam bila zaljubljena u svećenika, molila sam se da mi se ukaže BDM. Vi ste vjernik?

- Da, kažem ja neuvjerljivo.

- Tu ste, mladiću, gleda me učvršćena u naslonjaču, već sam mislila da niste ovdje kao Blažena Djevica Marija. Da, više se ne molim. Te njegove sličice čuvam kao sličice BDM u molitvenicima. A ovdje dolaze poduzetnici. Možda sam malo pretjerala. Ali zamislite krepku ženu s crnom torbicom, molitvenik i to je sve. Neću vas više gnjaviti. Rekla sam da se više ne molim jer bih se u svojim godinama jako uplašila. Sve je to možda zbog blizine samostana. Vrag će ga znati. Dok odlazim, izlazim iz uskog dvorišta, gospođa ide za mnom zaključati vrata.

- Gospodine, govori kroz ogradu, vi niste poduzetnik, vi ste simpatični hrčak.

Sljedeći put sam došao s buketom cvijeće. Pili smo čaj i grickali kekse iz šuštavog zlatnog

papira.

- Vi ih volite grickati. Kada grickate ili kada kihnete, onda mi se čini da ovaj kat odzvanja. Jako ste akustični.

Ne mogu reći da ne gubim strpljenje i da me ne smetaju nazivi, ali moram napraviti posao. Skupljam hrabrost.

- Možemo li se dogovoriti. Volio bih bar jednu vidjeti u svom stanu.

Ona se nasmije i ode. Time završava još jedno popodne.

- Danas sam vas nestrpljivo čekala. Gospođa ustaje i prilazi meni i ormaru. Vadi pregršt fotografija puno sporije od moga srca.

- Ovo je moj muž. Kada gledam njegovu fotografiju, onda mi ne trebaju njegove slike. Možda sam lagala. Govorila sam o molitvama, a htjela sam njega.

Preda mnom je niz crno-bijelih fotografija, a iznad mene je gospođa kao vodič. Ovo sam ja dva dana nakon sahrane. Sjedim u naslonjaču ispred staklenika. Ne volim biti u gomili kada sam tužna, rekla je moja kćerka.

Ne mogu govoriti o svim neugodnostima i mukama koje sam pretrpio da bih kupio jednu sliku. Uz nju sam dobio i tri kolačića i usporedbu s hrčkom ili skakavcem. Dan kupovine bio je jedan od posljednjih posjeta. Da bih je uopće mogao kupiti, morao sam napraviti okvir jednak okviru slike koju odnosim. Praveći ga, posjekao sam jedan prst. Gospođa je govorila: "Vidite ove tanke pukotine. U početku ih nije bilo. Bojim se, kada nestane jedne slike da će se srušiti zid. Okvir mora čuvati ravnotežu prostora i težinu moga sjećanja. Inače se sve brzo zaboravi." Taj okvir vjerojatno i sada visi na zidu i najintenzivnije skuplja prašinu koja nemilosrdno pada baš na sve i na ljude.

Nedjeljom gospođa koja živi u kući bez oluka ne prima posjete. Stojim na balkonu svoje vile, točno iznad bazena u koji pada lišće, i dalekozorom promatram kako ta debela žena navuče neprozirne zastore i u sobi nastane polumrak. Iako je ne vidim, znam da posprema već složene stvari i potom nježno naslanja glavu na ormar koji je kupljen u zimu 1960. Znači, kada gospođa nasloni glavu, u polumraku plava boja sa stropa počne podrhtavati i onda se dugo, ponekad sve do jutra, spušta prema dnu. To samo nagađam za pisaćim stolom. I dalje sa svojim trbuhom, koji viri kroz košulju kao da sam pojeo janje, stojim na balkonu. Potom maloumno počnem bacati kamenčiće u bazen. Želim praviti žabice jedan, dva, jedan. Zbog

visine kamenčići odmah potonu. Kada i zadnji potone, nestanem s balkona. Time se završava jedno popodne.

HAROLD GROFF PREVOZI HRANU

Poznajem dvojicu koji se zovu Groff. Samo jedan se doista zove Groff, a drugi nešto drugačije – Grof. Ali ta razlika, kako će se dalje uvidjeti, nije previše bitna za ovu priču.

Subotom ujutro se često zadržavam na uglu zgrade koja spaja Zeleni val i Kralja Tomislava. Kasno noću se iskradem u grad, a po povratku, znači subotom ujutro, zadržim se u kraćem razgovoru sa susjedom koji tu stoji gotovo svaki dan. Šeta od ulaznih željeznih vrata te zgrade, pogleda grb na štitu, pa se vrati do telefonske govornice iako nikoga ne očekuje. On je takav. U uniformi izgleda mrk i ljut i pospan, ali je ipak moj prvi gornji susjed. Sa svoga crvenkastog balkona trese prašinu s tepiha na moju glavu dok mi govori o novoj nagradnoj igri u novinama. Jedanput smo zajedno s njegovom ženom išli na jezero. Sjećam se da smo se mogli utopiti, a potom bi nas tražili dugim, tupim motkama. Ali to nije važno. Ono o čemu sam vam svakako htio ispričati jest moje poznanstvo s Groffom.

Vraćam se kasno iz grada i brojim upaljene žarulje po visokim stropovima koje je netko zaboravio pogasiti. Tada sam upoznao Groffa. To je vrlo ozbiljan gospodin. Već na prvi pogled sam znao da preda mnom stoji, zapravo, da ja stojim pred gospodinom koji radi nešto vrlo važno u životu. Na njegovoj posjetnici je nacrtan kamiončić. Nikada nisam bio u njegovu stanu, ali sam saznao sve o njemu razgledajući fotografije koje su visjele u izlogu. Ispod jedne je pisalo: Harold Groff ustaje svaki dan u 6 ujutro i prije nego li će krenuti u svoj ukusno namješten ured, porazgovara sa svojom ženom uz kavu. Tako sam naučio da se zove Harold.

Dobri Harold svake subote ujutro, kada ima vremena, odlazi u crkvu i zajedno sa svojim sinom uvježbava nove crkvene pjesme. Nije nebitno za njihov poticaj u nadi i ustrajnost u čekanju da pjevaju u hladnoj sindikalnoj dvorani preko puta crkve.

Pjevaju u toj sindikalnoj dvorani jer se mrzovoljnu svećeniku, u ovoj se priči zove David, ne da svake subote ustajati rano. Taj svećenik s čistom bijelom košuljom bar jednom u tjednu leži u krevetu i čita lokalne novine nadajući se da će u njima pronaći svoje ime. Inače, to su jedine novine u gradu koje nemaju ni horoskop ni križaljku. Druge novine s nagradnom igrom čita moj susjed. Ono što je važnije od činjenice da je pastor upravo subotu ujutro, kada se od pamtivyjeka održavaju vježbe pjevanja, odredio za dan izležavanja, jest to da David prikriveno ne voli Groffa i njegovo poduzeće.

Bilo je ljeto. U sindikalnoj dvorani, dok cvokoće zubima, zajedno s namještenicima vlastite tvrtke i ostalim poduzetnicima ovoga grada, naš Groff ravnopravno stoji. Uskoro će 9 sati i začut će se njihova pjesma. Zamijetili ste da je bilo ljeto, subota ujutro, a oni cvokoću zubima. Taj bitni detalj ću vam objasniti nešto poslije ili ću vas već uputiti na nekoga pouzdanijeg. No, vratimo se ulicom koja miriše po kestenima u sindikalnu dvoranu. Tamo već čujemo pjevanje i koškanje. Iako je Groff dosta tolerantan, ne voli da do njega stoje baš Crnci, Bosanci i Janjci. Ne, on nije (bilo bi nepravedno izustiti tu riječ) nepristojan. Neće se pomaknuti stepenicu više do vlasnika velike banke u ovome gradu ili ulijevo do ljubitelja nogometa. Harold Groff strpljivo podnosi tuđi znoj i stisnutih, ali ipak dovoljno pokretljivih usnica pjeva. Lijepo pjeva.

Već sam natuknuo da Groff ima ženu i sina. Mislim da u priču o ovome Groffu treba uvesti jedan lik koji na fotografiji koja ovjekovječuje obljetnicu njegova poduzeća sjedi na čelu stola. Jedna decentna starica. Dok ona tako sigurno sjedi, iako se to ne čuje, govori gledajući svoga sina: Harolde, Harolde opet si pio.

Na toj obljetnici su svirali mjesni muzičari, članovi DVD s lažnim žutim pucetima. Buka je pred kraj večere postala nesnošljivom tako da je gospođa htjela stišati tu gladnu bandu. Oni nisu loši glazbenici. Svirali su jučer i na pogrebu pa su se poslije napili. Prespavali su noć u koroti i mamurne ih je Groff dovukao za ovu večer. "Mama, pa ne mogu ih stišavati ... Jučer su bili tužni, a sada su sasvim korektni. Poslušni ih." Tako je odgovorio Harold na majčinu nestrpljivost i nezadovoljstvo. Pošto je Harold nekoliko puta pokušao umiriti majku, ona je izgovorila rečenicu koju zbog buke nismo najbolje čuli: Harolde, Harolde opet si pio.

Sljedećeg dana u predvečerje, kada je Groff već bio svjež i trijezan, ušao je u sobu svoje majke. Njegova oca ne spominjem jer je on davno poginuo u željezničkoj nesreći negdje u provinciji. Oko te smrti bilo je niz nedoumica kojima se pokušalo razjasniti što je on radio u vlaku koji je prevezio visokokalorični ugljen. Na zidu visi njegova retuširana fotografija, a ispod je naslonjač, u kojem inače sjede već tri generacije Groffovih. Taj naslonjač nikad nisam vidio, tako da mogu samo nagađati o njegovu izgledu. Ipak, poznavajući bar Harolda, sumnjam u povijest o naslonjaču i trima generacijama. To je isuviše općenito jer je jedan Groff mogao biti i stolar.

Toga predvečerja, kada je Harold ušao u sobu svoje majke, ona je sjedila u naslonjaču. Pošto je to žena u poznim godinama, vjerojatno je dremuckala. Kada su se zatvorila vrata u obiteljskoj sobi s dobro raspoređenim sjenama i blagim odsjajima svjetla, starica se lagano zaljuljala i probudila. Groff je prišao i ponizno, s ljubavlju, prignuo svoju glavu do majčinih

ruku i poljubio ih. Na svojoj spuštenoj usni je osjetio hladan dodir prstena.

Groffa sam upoznao jedne subote ujutro na uglu Zelenog vala i Kralja Tomislava. Bit ću precizniji ako dometnem da me je s njim upoznao Grof čije se ime neznatno, ali za ovu priču bitno razlikuje od obiteljskog imena jednog Harolda.

On je drugi Grof kojeg sam spomenuo na samom početku. O njemu nemam previše volje pričati jer bi se to svelo na neprovjerene anegdote. Pa mogao bih ispričati eventualno jednu od njih, ali mi se ipak to ne da. Ako nekoga doista zanima Grof, neka slobodno nazove 42-57-66 i traži Febu. Ona dobro poznaje Grofa Bez Dva Zuba. Iako Feba umjesto mene može ispričati nešto o Edvinu, moram ponoviti da sam Groffa upoznao preko onog drugog Grofa. Kako se to dogodilo?

Bilo je ljeto. Sjedio sam u bistrou i pio hladno pivo. Cvokotao sam zubima. Preko puta mene jedan je mršavi muškarac na tranzistoru slušao gavrana koji lijepo pjeva i oponašao njegov glas. Poslije će se ustanoviti da je taj tip Grof. Taj glas promukao od podgrijanog alkohola i loših cigareta, zavodio je djevojku koja je sjedila do mene. Poslije, puno će vremena proći dok ti poplave usne, ta ista djevojka će govoriti u moje uho: Prvo Irci, pa Makedonci, a tek na zadnje mjesto dolaze Nijemci. U bistrou sam mislio da se obraća njoj, ali kada je izgovorio moje ime te večeri, zvao sam se Osmann, razriješio me svih sumnji. Ispijeni muškarac s tranzistorom je odjednom srušio stolicu i pao na pod crn od boje kojom se premazuju željeznički pragovi. Jedan je drugi, te večeri se zvao Dubravka, s našminkanim obrazima brižno govorio, pazeći jednim okom debelog i ljutog konobara: "O ne čini to, moj Edvine. Edvine, Edvine opet si se napio. Ja ću podignuti stolicu, ništa ti nemoj brinuti." Pomogao sam Grofu da ustane i zajedno smo, podupirući se jedan o drugog, napustili bistro. Nisam netolerantan (bio bih nepravedan prema sebi ako bih izustio takvu riječ) ali me gušio njegov smrad. Još me je više iritiralo njegovo zapomaganje: "Moje srce, nježno srce, jednog će dana prepuknuti". Doteturali smo tako smetajući si, ali nismo mogli jedan bez drugog, do križanja Zelenog vala i Kralja Tomislava. Tamo me je te subote ujutro čekao naš zajednički susjed mrk i pospan. I tako sam upoznao prvog Groffa. U izlogu moćne propagandne agencije, visjele su goleme reklamne fotografije iznad kojih je pisalo velikim slovima HAROLD GROFF PREVOZI HRANU. Velike fotografije u boji tog finog čovjeka koji pjeva, koji štedi, podučava, brije se, pažljivo na kraju tjedna obračunava zaradu prema prijeđenim kilometrima i prevezenim kilogramima - on je svinja, dodao je Edvin Grof obješen na mome ramenu.

Gledali smo na uglu Zelene ulice i Kralja Tomislava Harolda Groffa kako mu tisuće zvjezdica

lebdi oko glave.

- Edvine, pitao sam ga, a zašto i tebe zovu Grof kada jako smrdiš? Počeo je brundati i hripati neku pjesmu koju sam davno zaboravio. Nakon nekoliko teških nota svi smo složno i lijepo i glasno zapjevali pjesmu iz djetinjstva za koju mi se i sada čini da negdje blizu ugodno odzvanja:

Bubamaru malu zgnječit ću ja

Moja će mama biti srećena

SVI SMO U ISTIM

Upućeno Jasni i Siniši

Dvojica snažnih muškaraca su se spuštala niz krivudavu ulicu kada ih je zaobišao plavkastotočkasti autobus. Prvi, nešto mršaviji mladić, snažno je grabio naprijed ne zamjećujući bus koji ih je upravo pretekao. Ne samo što se nije obazirao na promet ovom širokom ulicom, nego nije ni mario za svog prijatelja koji nije tako brz. U novinama se o tome piše: Brže, ali ne i brzo. Ovaj drugi je zdvajao nad pobjeglim busom. Bio je uvjeren da ga treba pričekati dok obiđe fontanu, ali njegov prijatelj, odviše nervozan, nakon kraćeg promišljanja, naglo je pojurio nakon što su izišli iz podruma. Naravno da bi se njih dvojica prošvercala u busu. Ali sve to nije smio predbaciti prijatelju koji je ovih dana neobično zloslutan.

I tako su se oni spuštali, a riječi koje je govorio mršavi mladić prijeteći su lebdjele zrakom, a ovaj drugi je astmatičar, i pokorno je požurivao za njim.

Onome tko bi ih gledao iz visokih zgrada izgledali bi neobični. Činilo se kao da se drže konopca koji im smeta u spuštanju pri čemu ovaj prvi uvijek poteže onoga drugoga koji oteže. Tako ih nije vidjela ni gimnazijalka iako je ona s broja dvadeset i dva, peti kat, s kojeg se pruža dobar vidik. Nije ih vidjela jer je ležala u svojoj sobi, pomalo slomljena. Čudila se toj gimnastici jer su je malo boljele noge. Osim toga, lebdjele su po tko zna koji put negdje onkraj njezina uma sljedeće riječi: Samo da pronađem ukosnice. Kada je napokon ustala bez gaća, ali ipak s ukosnicama, bližilo se osam sati. Počela se oblačiti kako to samo Henry odlučno radi. Da je možda tada prišla prozoru, mogla bi nakratko vidjeti onoga koji zastajkuje ili bar kraj konopca. Od ovoga trenutka i za to je nepovratno bilo kasno.

* * *

Bila je blaga večer i jesen kada su se spuštali niz pitome obronke Velike gore. Bili su zamišljeni i neprijateljski su susretali prolaznike koji su spokojno šetali svoje pse. A ovi su opet, zastajkivali i prevrtali lišće umjesto da glođu kosti u kući negdje na ladanju.

- Lijene paščuge - naljutio se jedan prolaznik kojem je upravo projurio bus. Pomalo astmatičan, ali u biti dobroćudan, neobjašnjivo se bojao pasa. Bez obzira da li su mali, debeli, opasni, repići ili ljudožderi.

- Oni su psi - napokon je rekao prije nego li će poslije zavoja ugledati tržnicu. - Njih bi trebalo potaracati, a ne hraniti šunkaricom iz konzervi. Oni su naši neprijatelji, diskretni neprijatelji. Umjesto da šetaju s djecom ili. Pazi! Oni uhvatili pase. Vidiš onu tamo djevojku, kada bih joj se povjerio: Ja sam pl. de la Barca, Anđelo je moj daljnji rođak, a ja te ludo volim. Što bi mi rekla? Hajde molim te. Prezrivo bi me pogledala i zviždajkom pozvala policajce. A znaš gdje joj je pišta? Pasu oko vrata. A znaš što radi u sobi? Upravo ona, jede, gleda i masturbira svog psa. Nježno i ustrajno.

Govorio je tako taj ogorčeni prolaznik koji se sada nalazi na tržnici. Napokon je stigao prijatelja za kojim je cijelim putem trčkarao. Usput, prestiglo ih je desetak autobusa koji su gore na vrhu oko fontane turirali, a onda se luđački spuštali prema tržnici. Mršavi mladić, kojeg su od svega toga boljele ruke, bio je zloslutnog raspoloženja. A to svakako nije značilo da će dobro započeti dan. Do njega su dopirale riječi koje je izgovarao njegov prijatelj sa zadržkom, a on ih je i slušao i nije slušao. Toliko je bio zlovoljan da je u prvi mah u potpunosti zaboravio da te lajave riječi izgovara njegov prijatelj. Mucavi astmatičar. Sada je Mršavi bio na tržnici i o svemu tome brzo promislio:

- Mucavi astmatičar je moj prijatelj. Prijateljstvo je iskrenost... Dobro, sve se slaže. Dakle, on može govoriti kada hoće. Samo neće. Hoće brzo, ali ne i brže. Ja sam morao ono gore raditi, a ne on. S psima može, a s ovima gore ne može. Bogme lijepo. Tu smo dakle, u istim, promrmljao je za kraj.

- Na tržnici, tržnici!! - odgovorio je dahtavo prijatelj. Točno kada su stigli na tržnicu, potpuno je pala blaga večer. Večeras će pasti i teška kiša. U oglasniku bi napisali: Gadno da ne može biti gadnije.

* * *

Dvojica snažnih mladića koja su se prošlu večer spuštala niz Krivudavu ulicu, oni su se ustvari vraćali iz posjete jednoj kući, jednostavnije, gazdi i kući. Jasno je da nisu bili u posjeti prijateljima jer ne bi bili tako mlako raspoloženi. Da su naprimjer bili kod prijateljica s fakulteta, pa da su pili istarsku zelenkastu rakiju, pa to bi bilo nešto. A ovako, bili su mršavi,

astmatični i radili one stvari psima. I to je bolje nego tražiti stan.

Prvo su kupili stan. Ne, prvo su kupili oglasnik. U gradu dobrih ljudi u kojem žive junaci ove pripovijesti, oglasnici se razlikuju po bojama. Iako su svi tiskani crno na bijelom, za njihove nazive se biraju boje: crvena, ružičasta, ultramarinplava, okeržuta itd. I oni su birali pažljivo. Sjedili su kod zajedničke Sestre i okretali brojeve. U početku sve ide lako. Neistrošeni momci su vrtjeli telefone. Sve uzalud. Unatoč lažnom predstavljanju, nuđenju u zamjenu dva stola izvrsna i jedne bačve nove sve jeftino, krivotvorenju podrijetla... Sve uzalud. Mršavi, usto i crni mladić, otišao je od tuge u svoju sobu. Doduše, prije toga je bar pojeo sendvič. Nakon dužeg pješaćenja, došao je u svoj perivoj, u svoj zlatni paviljon. Legao je na krevet i opet osjetio lagano kruljenje u trbuhu. Razmišljao je. Upravo se probudio i razmišljao: Svaki je početak težak. Ali poslije kiše dolazi sunce.

* * *

Dok je Mršavko razmišljao, Sestra je tražila svoj sendvič. Ona je, za razliku od ovih prijatelja koji su besposličari, zaposlena. Ustvari, mlada profesorica. Večeras se vratila i zatekla u svom stanu dvojicu kako telefoniraju. Cijeli je naporan dan provela na izletu. Vozili su se nekim drndavim drvenim autobusom na izlet. Obilazak lokalnih planina. Vozač ih je istovario u podnožju jedne od njih uz psovke pa su morali nastaviti pješice. Kada su stigli na itinerarijem predviđenu kotu 313, djeca su dobila poslijepodnevnu slobodu kretanja. Svi profesori i predstavnici turističke agencije, njih dvadesetak, izgledniji i prašniji su zaklali sličnu takvu kokoš. I mudro se povukli u jednu kućicu sa slamnatim krovom. Pekla su se krila, želuci itd., a perje je vjetar odmah otpuhao. I kako to već biva, jedan je ponio i glazbalo, a drugi i kiselo vino, pa se pilo i pjevalo i čekala kokoš. I upravo kada su donijeli kokoš na stol, uzeli pribor u ruke, u kućicu je uletio učenik. Jedan drugi učenik je opet nekom drugom razbio glavu. Igrali su se, kotrljali, i ovaj ga je baš kamenom. Svi su usplahireno slušali dječaka, a samo je Sestra izišla van. Usplahirenost je istom brzinom kojom je nastala i nestala. Ipak je netko solidarno rekao u pola glasa:

- Bar da je pojela svoj dio bijelog mesa.

A još netko rezignirano zakima glavom:

- Možda bi dobila i krila?

Tako se zajednička Sestra vratila mrtva-gladna i zatekla ih kako telefoniraju. Još na prilazu gradu, sjetila se debelog sendviča u hladnjaku. A to je djelovalo na nju umirujuće. Dalo joj je snagu da se dovuče do stana. U međuvremenu oni su telefonirali, a Crni je nervozno gestikulirao, mahao tim sendvičem i gotovo. Upravo po dolasku Sestre, on je od tuge izišao iz stana i ostavio Sestru i svog prijatelja. Ona je i dalje tražila sendvič. Kada ga nije uspjela naći, naravno da je to bilo nemoguće, zajednička Sestra je kriknula: On ga pojeo! – i onesvijestila se. Ovaj drugi je pomislio: Što ću sad?

* * *

Leži tako Crni i gleda svoga cimera kako i on leži na stolici i uči.

- Da li ga ja mrzim, razmišlja Mršavko. – Ne, ipak ne, svaki je početak težak.
- Koja bi samo žena mogla spavati s njim, pomislio je ljubomorno. Onda se naježio i kao da su ježurci gađenja kotačići koji su pokrenuli film sjećanja. Upravo tako: ježurci-kotačići i sjećanje-film.

* * *

- Petre, kažem ja, onako s visoka.

- Franino, kako si, kako se živi?

A Petar je prava gromada, kao gora. Krevet mu je kratak. Krevet mu je uzak. Trči desetak kilometara poslije ručka. Pije mlijeko umjesto vode. A nema sala.

- Dobro, najvažnije je da sam zdrav. To je najbitnije.

Ili. Petar broji sitan novac. To nije pravi novac, to su bonovi. Petar broji, podigne pseću glavu i kaže:

- Uvijek samo računam s tim malim novcima. Baš mi je dobro jer sam na njih navikao. Dobra navika zlata vrijedi. Sigurno sam sretniji od nekih koji imaju mnogo više novaca.

* * *

Eto baš prije nekoliko dana, u prošlu nedjelju. Petar i Crni idu skupa u restoran društvene prehrane. Lijepo stoje u redu dva sata i dođu na red. Crni se prolakta prvi i ugrabi masne kobasice. Petru ostane riža, dva-tri kuhana krumpira. I čaj, nema mlijeka. Sjedaju za svoju posljednju večeru. Crni likuje u sebi.

- Petre, vidio sam da je kuharica premjestila na svoj tanjur par finih kobasa. Odnijela ti ih je ispred nosine. Riža je za zečeve, zar ne?

Petar ga pogleda:

- Neka, moraju i one jadne nešto jesti, - i reče.

Mršavko žvače te kobasice posebno grickajući plastično crijevo koje nikako da pregrize i misli:

- Najradije bih ga silovao onom stokilašicom od kuhara i lopova.

Petar se u sebi prekriži i misli:

- Taj će mi jednog dana doći do glave i ugristi me. Kako samo ždere te odurne masne kranjce. Valjda će mu biti zlo. A i škrt je. Nek ga voda nosi. U zdravom tijelu je i zdrav duh.

Upravo u takvu sobu, koja je prije sličila ormaru nego stanu, ušao je drugi od njih dvojice. Malo deblji.

- Dobra večer!

- Večer! - odgovorili su u svojim krevetima i stolicama.

Nakon upoznavanja s iznenadnim telefonskim pozivom koji ih je trgnuo iz letargije, evo ih već na ulici. Ima nade. Zvala je žena. Ugodan glas, zimogrozna je. Što će se dobro grijati!! Simpatično se i zvonko smije. Da ima velike grudi, prešutio je Dobri svome mršavom prijatelju. Valjda će biti sve u redu, govorili su obojica u sebi i naglas. Došli su na tržnicu odakle kreću autobusi za gore. Ako se ide gore, mi smo onda cijelo vrijeme dolje - zaključio je Dobroćudni. Kao da mu je malo opala volja, ali se brzo sredio. Pregrizao je jezik dobrovoljno i svoju sumnju nije rekao jer kao da je slutio što će se sve gore skandalozno zbivati. Čak je Dobri i popustio da se penju uz brijeg, a ne da idu kao normalni ljudi autobusom.

- Samo dokoličari krstare s krastavim psima po ulici - dometnuo je već dobroano uspuhan.

* * *

Dok su se dvojica prijatelja uspinjala i raspravljala o psećim bolestima, čuvajući se pri tome zaraze, jedna je gimnazijalka sa stanom u ulici kojom su oni nemarno šetali, upravo s broja dvadeset i dva, peti kat, hodala nervozno svojom sobom. I u toj bezglavoj i vlažnoj šetnji, dogodilo se da se načas primakla prozoru i njezin je ptičji pogled ugledao dvojicu šetača. Pomislila je, dok su oni uzimali, da bi jednom od njih, onom lijevom, sigurno dobro pristajao šešir. Lijepi crni šešir kakav nosi i gospodin Henry na svojoj glavi. Taj svojevolumno umirovljeni, ali dobrodržeci konobar. On treba doći svaki čas. I već otići oko osam. (Sigurno je zbog toga bila tužna gimnazijalka.) Međutim, on će se zadržati puna dva sata, a onda dati petama vjetar da se ne bi morao upoznati s njezinim roditeljima. Ovaj put sigurno neće neoprezno ostaviti na podu njegove ukosnice - ponovi ona. S tim mislima koje su se oštro zabole u njezinu glavu, pođe otvoriti vrata na ding-dong. Nije se prevarila...

* * *

Već je bio smiraj jesenjeg dana. Bit će blaga večer. Odsjaj na licu Mršavka bilo je zadnje što će se dopasti Astmatičaru. Ali, on je ipak njegov prijatelj.

- Tu smo!! - pozvonili su i čekali.

- Ti kaži zadnju riječ! - molio je Mršavka.

- Mene sve guši. - otkopčao je i zadnje dugme na košulji i tada su se otvorila vrata.

Ćelav, osrednjih godina, bez sisa i naočala stajao je muškarac. Nema ugodan glas. Naprosto kriješti i nesimpatičan je. Samo obučen u majicu kratkih rukava što znači da nije zimogrozan. Krenuli su dolje, dolje. I taj si-la-zak, niz stepenice, je-dna po je-dna i bilo ih je trideset, brojao je Mršavi, srozavao je njegovu volju. Kada su sišli, tu, dolje, Dobri je pogledao prijatelja i vidio u što se on pretvorio. A to neće biti dobro. Stoga je požalio što ga je nagovorio da on kaže zadnju riječ. Naravno da takvo što nije mogao znati kućevlasnik, on to uopće ne može shvatiti. Bit će sav revoltiran, ali ipak pod ženinom kontrolom, kada joj se bude žalio:

- Taj nepristojni i i zadrigli mulac, on bi tebe tucao, krastavac jedan!

Kuća je sagrađena prije osamdeset godina i ima velike debele zidove. Oni su upoznali samo njezin podrum, ali su intuitivno osjećali da je gore prozračna. Uostalom, vidjeli su velike prozore i hrastova vrata, da kucnemo u drvo. Iza kuće je velik vrt u kojem se djeca mogu igrati i nabacivati blatom. Pričao je stanodavac i njegove riječi, riječi upornog mešetara, gradile su kuću, nadugo i detaljno i završile su na vrhu sa sobama u potkrovlju. Slijedi inventar i koliko-toliko košta i tako dalje i tako dalje.

A oni su stajali u podrumu, a i to nije loše. Od temelja se kuća gradi. Kamen po kamen palača. Samo se nije najbolje vidio u vrtu staklenik jer je podrumski prozorčić uzak, a na sjevernoj strani uvijek prije padne mrkla noć. Astmatično disanje se već pomalo smirilo, a do njega sjedi na otomanu Zloslutni. Upravo u sobi koja je namijenjena njemu. Sjede i slušaju toga tipa i muči im se. Lupili bi ga pepeljarom. A ovaj priča:

- Vremena su teška. Konkuzija, konfuzija i katastrofa. Velika je to kuća, a onda, dakako, spram takve kuće ni režije nisu male. Ovaj smo podrum malo sredili, stegnuli remen i dobili topli kutak u kući. Starudiju moje majke, a znate već te naše nostalgične majke koje to sve čuvaju i itekako paze, pa hajde to premještaj, to će vam biti u hodniku, no pa plaćaj radnike, ali vam to neće smetati. Dobismo dvije lijepe sobe. Vremena su teška, uvijek ja kažem ta tri k: konkuzija, konfuzija i katastrofa. Svi smo mi u istim...

U taj čas u podrumu netko astmatično kihne, i kao da to sasvim nehotično kihanje opomene kućevlasnika da možda ipak ne bi trebao pred svojim podstanarima, onima kojima će gaziti po glavi, te on štucne i dovrši:

- dreku.

- Lijepo, misle Zloslutni i Dobri. Pogledaju se opet. Istina, svi smo mi u istim. Dreku!

- Pa odlučite se gospodo - završi ćelavko i otklapara uz stepenice. Oni ostanu neko vrijeme u sobi, pa kao da idu u kut da se tamo nešto došaptavaju, plaho i tajnovito. Ipak ostanu na sredini sobe, sjednu na otoman, dodiruju koljenima stolić, jedan je od njih i krakat pa stavi dlan na zid. Drugi viri ispod kreveta. Složno zaključe: Gadno da ne može biti gadnije. Krenu gore i na stepenicama sretnu ponosnog vlasnika.

* * *

Stoje vani i čekaju autobus.

- Dobro je, nemoj se sada miješati. Molio si me da ja govorim i rekao sam da ću razbiti ženu. Ti ne možeš jer sporije dišeš. Pusti me onda da sam to uradim. - pogađao se Mršavko sa svojim prijateljem. Onda se dvojica snažnih mladića otisnu niz veliki brijeg. Za njima su krenuli i skaredni psi i njihovi ljubimci i jesen i neki nepoznati i svi u istim.

MI ĆEMO IZMIJENITI LICE ZEMLJE

Uvijek sam volio proljeće. Dugo sam hodao u kaputu jer ga nisam mogao zamijeniti i jer sam znao što ću pisati za zadaću. I sada dok se penjem uskim i mračnim hodnikom, ja se sjećam jednog proljeća. Treba samo da uz vlažni zid, češući se leđima kao pas, stignem u svoju sobu i odmah će sve biti bolje. Na prstima ulazim u sobu i osjećam topli zadah koji me podsjeća na pitomu i korisnu domaću životinju. Iako je mrak, skidam se tiho i virim ispod deke. Uopće ga ne gledam već danima, ali znam da dvadesetak centimetara niže od moga prozora visi transparent l'orologiaio koji sam dobio na dar. Mislim na njega kako se njiše kada to vjetar zatraži. Mislim kako se vlati trave na dnu rijeke miču nekako laganije i ljepše. Mislim i na plesače koji se sagibaju i uspravljaju ravnomjerno i uporno pred glazbom.

Jutro je i drhturim u kupaonici. Da bih napokon ojačao, moram otvoriti prozor, pa uzeti vazu cvijeća s limenog krova i vratiti je natrag u svoju sobu.

Gledam kroz prozorčić dolje u dvorište i čudim se ženama koje već tjedan dana iznose jeftine deke i čekaju snažan vjetar. Kada će doći. Prisjećam se opsjenara koji je tako bacao grah na vjetru, pa potom bio pogađač u ptice. Vikali smo Pepeli, Pepeli.

Eto, proljeće. Ono uvijek dođe kao bolna svjetlost koja me dočeka kada otvorim oči. Volio bih preseliti u južnu sobu za koju bih onda mogao reći da je okupana svjetlošću i da me ona uvijek vodi hodnikom. Nekada davno, sjećam se da smo putovali, kao na magarcu, a dolje ispod ceste, na kamenjaru sa stablima limunova, redale su se velike prozračne kuće. S vremena na vrijeme netko bi od nas pokazivao svoj ljetnikovac smijući se. Mene su boljale i žuljale kosti kao da sam se koturao.

Spustio sam se pješice iz potkrovlja i prešao cestu. U trgovini je uvijek gužva. Bit će teško objasniti, miješajući dva jezika, prodavačici izgled podmornice koja se, kada je naviješ, spušta u vodu, tone i miče po dnu. Točno ispred mene je obojeni starac sa značkom za reverom odugovlačio plaćanje detergenta prekucavajući sitne kovanice.

Vraćajući se u sobu razmišljam o tome da se trebam popodne naći u gradu s Jamesonom. Dogovorili smo se ispred Tehničke škole jer on obično nikada ne dolazi sam. Imao sam dovoljno vremena ispuniti sve svoje obveze. Ja sam smiren. Sutra je petak i stići ću napisati zadaću o jednom prijatelju ili o jednom doživljaju.

Već oko podne počeli su izlaziti radnici iz tvorničkog kruga. Naslonjen nosom na prozor gledam ih kako pomireno, noseći poružnjele vrećice, odlaze uz kanal. Tek poneki usporeno gestikuliraju. Gledajući kanal ovako s visine, uviđam da ne vijuga, kako se to obično kaže, nego ide ravno i onda skreće pod pravim kutom. I više ga ne vidim.

U taj isti kanal sam prošli tjedan bacio glačalo na žar, a zatim su ga ubrzo odnijeli na dno i pojeli štakori. Kanal je namijenjen vodoopskrbi polja koja obrađujemo mi iz obližnjih zgrada. Dovoljno je plitak i muljevit tako da nitko iz njega ne može crpiti vodu.

Nije se lako baviti poljodjelstvom. To najbolje znam po sebi. Moja gredica zemlje je jako mala pa s nje ubirem tek nekoliko kilograma povrća. Kada počne proljeća, onda svi starci i besposličari iziđu na ulicu, ispred zgrade, i na obližnjim klupama igraju na karte. Iza njihovih glava naziru se zelena zapuštena polja. U ovom dijelu grada najbrojniji su starci. Zato je naše poljodjelsko dobro LX jedno od najlošijih. Nikada se s njima ne može postati uzoritim. Kada bi samo ušli u kukuruze, nestali bi vrlo brzo tresući žute vrhove. Ne bi ih mogao naći ni dragi helikopter. Ja jako volim govoriti o zemlji.

Jedan moj susjed je ipak nešto drugačiji. On ne zna igrati na karte. Čak ga ne zanima stajati u tenisicama i kibicirati. Kaže, da igraju mlade žene, onda bih gledao njihove grudi. Najviše pričamo o djetinjstvu. Taj moj starac i sada voli miris pokošene trave. U njegovu džepu uvijek je trava i čekamo da se osuši. Uz miris, često se sjećamo zečeva i njihove krvi. Sjedimo tako, čim počne proljeće, na suncu i gledamo u njega dok imamo snage. On skine mantil i presavije ga, a ja mu u tome pomažem.

Moju skromnu gredicu zemlje obrađuje susjeda, kuharica u obližnjem velikom zatvoru. Tako da si ona ipak da truda pa to malo s proljeća i jeseni dovede u red i okopa. Kada bi naš vrt bio viseći, preko krovova bih se radostan spustio na svoju plodnu zemlju i pobrao ljetinu. Jer to ipak mogu i sam.

Uskoro trebam krenuti u grad. Prije toga sam se spustio do moga transparenta i pokušao ga premazati svježom bijelom bojom zaobilazeći l i o. Radio sam to vrlo nespretno i lak mi je u točkicama kapao na cipele i na pilastar. Ovako s krova, otvaraju mi se vidici i da smognem hrabrosti stajati zatvorenih očiju imao bih vizije. Nekada je sve to pripadalo redovnicima, pa vojski pa zelenim radnicima. Upravo sada gađaju prozore s rešetkama.

Dolje ispod mene je jedna lijepa balerina. Dugo sam je vrebao na hodniku sve dok jednog proljetnog dana nisam zakucao na njezina vrata. I sada se osjećam bestjelesno kada na sve

to mislim. Teško je ponoviti sve ono što sam već ispričao Jamesonu. Nas dvojica smo ležali uz rijeku i promatrali kupaće. Zvali smo ih kravama. On bi uvijek dodao da su svete jer samo one se spuštaju na obale prešumne rijeke znajući da ih ne može odnijeti.

Ja preko rijeke uvijek gledam kuću sličnu željezničkim stanicama duboko u brdovitoj provinciji. Na prozorima su vaze poludivljeg cvijeća. Jednom ću sigurno otići tamo i reći dobar dan, kupio bih jedan vaš mirišljavi cvijet.

Pokucao sam na vrata kao mačak i ona mi je otvorila. Tek što sam ušao u polumračni hodnik, preko njezine glave ugledao sam meni nekog nepoznatog muškarca. Stajao je do prozora i pušio. Ovako uspravan sigurno je viši od mene. Pitao sam tko je taj crni.

- Moj prijatelj, rekla je balerina.

Na svu sreću, taj njezin prijatelj je ubrzo otišao, a mi smo nastavili sjediti u stanu. Izvana se samo čulo krumpiri, jeftini krumpiri. Krumpiri su sigurno bili iz drugoga područja jer se više nitko u ovo doba nije usuđivao izlaziti na ulicu.

Njezina je soba ugodna. Gori samo noćna lampa i vide se obrisi namještaja. Na stolu je veliki konjanik koji pritišće nešto što ne mogu ni sa čim usporediti u mojoj goloj sobi.

- Rekla sam da ne volim piti - rekla je balerina i natočila mi do pola nekog blagog pića. Poslije mi je pričala da je jednom-dvaput u garderobi ostala cijelu noć, a ja sam već ležao do nje.

Taj čovjek je jako nježan, ponavljala je zvonko. Prelazio sam prstima po njezinu lijepom tijelu, umjesto nje sam se ja naježio. Trebalo je sve učiniti onako kako su mi drugi govorili. Cijelo sam se vrijeme suzdržavao da je ne ugrizem. Pokriveni smo bijelim plahtama, meni su virile noge na koje je trebalo objesiti broj. Onda sam otkrio njezine grudi i gledao ljubičaste bradavice. Iz njezine barokne sobe izišao sam zorom. Trebalo je stići nazad prije svitanja. Pitala me za moje podrijetlo. Kada sam joj nesigurno rekao, čvrsto se pripila uz mene i počela me samilosno ljubiti: Pa mi baš takve nikako ne volimo. Lijepo je ležala na postelji i na nju su se slagali geometrijski likovi koji su prolazili kroz drvene rolete. Likovi su se neprestano gibali i množili i više nisam mogao razlučiti tko se sve miče. Kada sam odlazio, učinio sam to kao krijumčar. Nježno sam zatvorio vrata. I zadovoljno. I više se nikada nisam vratio. Svaki put kada o tome razgovaram s Jamesonom, kucam na njezina vrata. I više nikada nisam želio pokucati.

Jednom je tako netko pokucao na vrata i ona se ustala. Gledao sam njezino dupe dok se užurbano oblačila. Nije valjda on. Već sam stajao do prozora i onda je netko ušao u predsoblje. Zbog zamračenja nisam ga najbolje vidio. Nikada ga prije nisam sreo, ali kada sam shvatio da je niži od mene, znao sam da je on. Zapalio sam cigaretu i zurio kroz prozor. Trebalo je stići na vrijeme. Trebalo se jednostavno izgubiti.

Poslije sam je pitao: Tko je onaj plavi?

- Moj prijatelj, priznala je balerina kada to više nije ništa moglo koristiti.

Iako sam već bio na stubištu, spuštao sam noge nesigurno, pazeći da joj ne napravim modricu. Znao sam da već sjede.

Volio bih kada bi ona točila oštija pića. Je li on ljubomoran? Moja leđa nose njegov znatiželjan pogled. Treba se stalno okretati.

O svemu tome često razmišljam dok hodam prema gradu. Na izlazu iz moje četvrti stigao me je pas koji skuplja tuđe kosti. Moje su tetive snažne i ja sam ga nemilosrdno otjerao. Hodao sam već dugo i neumorno, kao da imam više nogu, sve dok nisam ugledao znakove kojima započinje drugi dio grada. Iza sebe sam već daleko ostavio rijeku i preriju.

Ovdje su ulice uže, prepune trgovina i ljudi koji su se u prolazu međusobno doticali. Počeo sam i ja kao oni zastajkivati i promatrati nakrcane izloge. Ušao sam u jednu malenu trgovinu. Dućančić. U kutu se nalazila velika košara plastičnih igračaka. To se zove bazen. Da se to zove bazen ne bih znao da dvije bezube djevojčice nisu frfale s prodavačicom.

- Imate li Mkvu i Pigi? - rekle su obje uglas.

- Hoćete li plavi ili crvenu? - pitala ih je.

I sada su se već djevojčice posvađale.

- Plavi!

- Crvenu!!

- Plavi, plavi!

- Crvenu, crvenu, crvenu.

Tako je pobijedila crvena djevojčica iako je bila bezuba.

Sve tri su se uputile do košare.

- Evo gaaa - reklaaa je. Imamo sve u bazenčiću.

Kada su djevojčice otišle, ostali smo samo prodavačica i ja. Zvono koje se oglasi kada se otvore/zatvore vrata neuobičajeno je dugo zvečalo u mojim ušima.

- Vi ste previsok za svoje godine, kaže mi prodavačica. Tek sada zamjećujem da nema lijepo lice. Ima samo zelenkaste oči.

- Pogledajte u bazenu, možete to i sami.

Kontrolirala me dok sam sa zavrnutim rukavima prebirao vlažne igračke, ali podmornicu nisam našao. Ona je čekala da iziđem van. Previsok sam za svoje godine. Bojala se da ću nešto ukrasti. Tražim metalnu podmornicu sa zastavicom! Izišao sam i to je opet registriralo podmuklo zvono kao da je tele. Bilo mi je potpuno jasno da je unutra baš toplo.

Čitavo popodne sam se nalazio u gradu preko rijeke i očekivao susret s Jamesonom. Na ulicama je bilo sve manje ljudi iako ovdje gore svjetla. Stajao sam gdje smo se dogovorili i gledao pojedinačna svjetla kako nestaju u sobama pa opet neka druga. I tako stalno.

Moj prijatelj je najbolji berač. To ne tvrdim ja, nego to kažu svi oni koji su ikada radili s njim. Nikada s njim nisam radio u polju, ali nemam razloga da im ne vjerujem. On najduže izdrži sagnutih leđa.

Dok ležimo ovako ravnodušni na rijeci, dovikuje za nama umirovljeni čuvar: jedne-dvije lude krave. Bespomoćni tako prebiremo po uspomenama. Moj prijatelj priča o plantažama koje se prostiru od istoka sunčanog do smirenog zapada. Na površini ove spore rijeke on uvijek kaže da ćemo mi izmijeniti lice zemlje. Htio bih nešto dodati, kažem.

Svi govore da njega rijetko zabole jagodice jer su već toliko tvrde. Sam Bog zna da li u njima ima još uopće krvi. Moj starac razmatra njegove osjećaje, a ja o Jamesonu uvijek kažem: On je moj prijatelj. Već osjećam kako me počinju boljeti dvije noge. Tako je uvijek sa mnom kada grane proljeće.

Eto, proljeće, a na ulicama je i ovdje sve manje ljudi jer je počeo puhati snažan vjetar s planine ponad grada. Deke će moći lepršati, a na površini vode pojavit će se bijeli valovi.

Vrhove planina mogu vidjeti samo kada je sunčano. Onda gledam tu nepreglednu šumu kako se penje i njezinu boju kako se smjenjuje. Iako nikada nisam bio gore, znam da je zelenija tamo gdje je gušća. U tome jedino mogu pogriješiti ukoliko se pojavi nekakav nepravilan oblak.

Eto, sada se počela spuštati i sitna kiša. Svaka kap koja padne na mene kao da ostavlja trag. Po ovakvu vremenu, najbolje je bilo ostati u sobi i ne izlaziti nigdje. S Jamesonom se mogu vidjeti i neki drugi dan. Uostalom, imam i obveze. Po ovakvu vremenu utješno sam pomislio na svoju kozju sobu i sve pogodnosti koje mi ona pruža. U njoj bih sigurno bio zaštićen. Isplazio sam jezik kada je trebalo krenuti nazad. Usprkos boli koju osjećam u nogama i neprijateljskom vjetru, trebam hodati dugo kao list po list po

EL SENTIMIENTO TRAGICO DE LA VIDA

Već je petnaesti dan kako vjetar nesmetano struji. Ne postoji zavjetrina i ništa ne leti tako lako kao oblaci. Ne mogu se pomaknuti zbog kralježnice i kroz prozor ih gledam kako lebde i na trenutak se tako spuštaju da mi se čine moćnim. Njihova sjena će prekriti zemlju. I da se mogu pomaknuti do balkona, ne bih gledao dolje papire i limenke koje se prostiru ulicama bez cilja. Najteže mi je noći jer sam onda kao u rogu. Nema zvijezda, nema svjetiljki, nema oblaka. Slušam samo turiranje motora koji na kraju naše ulice dobiju ubrzanje, a poslije se opet vrate. Sa zahvalnošću čekam da svane zora. Gledam iz kreveta i kada sam dobre volje kažem sebi da mi se ukočio vrat jer dugo gledam oblake. Znam da to nije zbog njih jer tada ne bi bilo ništa tako teško. Imam bar neku korist od toga što ležim. Više moje oči nisu crvene. Dok sam hodao preko polja, morao sam nositi maramu preko očiju, inače bih oslijepio. Zbog pijeska koji raznosi vjetar, svi imaju crvene oči, a u kuhinji često miriše kamilica koja raste uz zapuštene putove.

U našu zgradu se vratio starac koji je bio u bolnici. On za sebe tvrdi da je pekarev sin. Nakon dugo nećkanja i podsmjehivanja, svi smo ga počeli tako zvati. Slomili su mu ruku dok je išao baciti smeće. Pričao je kako je izašao u sumrak i pošto ne vidi dobro, umjesto u kontejner na kojem piše gredice 11, ubacio je smeće u gredice 1. Onda su istrčali čuvari i pretukli ga. A gledali su susjedi i nitko se nije ni zaustavio. Pekarev sin nije upamtio lica. Čak da ih je i zapamtio, to mu ništa ne bi pomoglo. Uslijedilo je niz tupih udaraca čizmom. Ležao je na asfaltu i svojom bradom milovao zrnca pijeska. Sada mu je ruka u zavoju. Slomljeno nekoliko rebara. Ranije je često dolazio u moju sobu. Čuo bih ga još na hodniku kako klepeće kanticom s mlijekom. Onda bi tiho zakucao, a ja bih se pravio da spavam.

- Dobro jutro, moj konjaniče - pozdravi me. - *Jutro nije kao večer neprijateljska...* - a ja bih nastavio - *i šuma nije tako gusta za putnika*. Tako bismo se pozdravljali jutrima. Pekarev sin bi ostavio mlijeko u malenoj posudi ispod kreveta jer mu nikada ne bih dopustio da je stavi na stol.

- Samo se psu tako ostavlja - gundao bi. - I soba ti je prljava.

Poželio sam čuti zvuk cimbala i uz njega bih sigurno zaspao. Ovako se sjećam kako smo sjedili u proljeće opušteni i pili kavu, a onda je prošao netko u francuskoj kapi. Po tome ga je prepoznao onaj koji je sjedio s desna od ulaza. I ta francuska kapa se osvrnula i vidio sam

lice koje se ni po čemu nije razlikovalo od drugih i kao oni prepustilo se ulici koja ih je sve pomela. To je taj i taj rekao je uzbuđeno prijatelj koji je sjedio s desna od ulaza, a mi smo mu se smijali i rekli kako je Francuz za njega prošao alejom vječnosti i da je dobro da je ovako svijetao dan jer smo ga i mi mogli vidjeti. Poslije ga je pregazio tramvaj koji je zvonio i zvonio. Ne znam zašto me tako često progoni ta francuska kapa u aleji vječnosti. Zbog nje i sada sjedim gdje sam sjedio prije toliko godina i opet ta ulica. Preko puta je park i u njemu se igraju djeca s pijeskom kao da ga poslije neće biti previše. I čangrizavi pas i njegov dobri gospodar i kljasti i umorni koji sporo hodaju znajući da nemaju gdje posebno poći i da je potpuno svejedno. Tu su i ranjavih nogu i lažnih zavoja i nada. Kost je bačena i za njom trče kućni ljubimci, a sjajne dlake su lijepe na suncu.

Opet je jutro i sve rijeke su preko noći narasle na radiju. Ja sam na šestom katu i ne bojim se da će do mene doplivati ribe oštih zuba. Čujem otvaranja i zatvaranja vrata i susjedi se kreću hodnicima i nakratko iz njihovih soba izlaze glasovi. I gle, gle, hrabrim samoga sebe, opet započinje dan. Klepeće kanticom pekarev sin...

- Vi ste moj pastir. Slušam kako ulazite u stan kao da se spuštate sa stadom...

- A ti si moja ovca, to hoćeš reći, je - kaže pekarev sin.

Ustajem i sklanjam stvari sa stola jer izgleda da danas neće biti tako siromašan doručak. Sklanjam zastore i sjedamo za stol tik do prozora. Obojica dugo nismo bili vani. Prešućujem svoju noćnu stražu kao da sam ja pekar, a on moj sin. Na njegovu uhu je krasta. Struže nožem po tanjuru i negoduje dok me ispod oka gleda.

- Jedi moj konjaniče! Neću se uspoređivati s tobom, ali kada sam bio mlad kao ti, već znaš da sam rastao i bio jak jer sam uvijek žvakao. Sada su mi izbili i zub, a više nemam ni snažnu ruku i ne mogu podignuti ništa do ove kantice. Kako sam podizao brašno. Bilo je smiješno, smiješno i glasno prodavati: pereci, friški pereci...

Skupljam mrvice i pribor i gledam njegovo krastavo uho.

- Spremit ću vam mast za uho iako vas ja nisam ugrizao - kažem na rastanku. Kada stari ode, osjećam kao da smo i on i ja nešto zaboravili. Tek navečer ću se sjetiti da *jutro nije kao večer neprijateljska*.

Prošla noć je bila posebno teška. Već sam zaboravio koliko dana puše taj neugodni godišnji vjetar pun pijeska. Soba se, dakle, prošlu noć pretvorila gotovo u brod. Ponadao sam se da

će to biti spasonosna korablja, a umjesto toga sam plovio samo barkom za jednokratnu uporabu. Ležim i zurim u svjetlo potpalublja koje se jednolično ljulja. To me zabavlja jer mislim da ću se tako uspavati. Lijepo je na lažini ležati. Vjetar napinje jedra, konopci stružu o stoljetna debla, sol se mrvi pod stopalima mornara. Dok se pjena skuplja na dokovima, lučki radnici crtaju poželjne ženske bokove, iza otoka izranjaju dobro opasani gradovi u kojima ćemo razmijeniti sitniš za brzi provod. Brod se propinje, a s njime i ja zaštićen u njegovu vedrom potpalublju. I kad je gotovo sigurno da ću zaspati i probuditi se tek kada zagrmi glas koopnoo!, nastaju nepredviđene okolnosti. Od silnog ljuljanja i prevrtanja po krevetu, počinju me boljeti sva rebra. Oznojenom na vjetru nije dobro. Sve me bocka, žulja, gmižu po leđima nekakva sitna stvorenja koja stružem noktima. Sve je uzalud. Lažina ne može biti od oštrec trave koja raste po proplancima i na koju su porežu i iskusni planinari. Mrzim potpalublje koje nikada ne može biti sunčano unatoč okruglom prozoru. Polako se gase zaljuljane svjetiljke, sve brže nestaju ususret zori. Na kraju ostajem nasukan na svom slamnatom krevetu. Dobro jutro!

Izvlačim se iz kreveta i žurno se spuštam do prizemlja na telefon. Nikoga ne susrećem na stepeništu. Gotovo je ovo najbolje vrijeme za sitne provale i obične kriminalce. Nisam siguran da me netko možda ipak ne prati kroz špijunku. Smiješno bih izgledao sa štraftastom pidžamom i raščupanom glavom pa još onako izdužen kao punoglavac. Noge me vode sve bliže telefonu, a za mnom ostaje buka koju pravi moja drvena obuća. Tu je kabina s telefonom. Slušalica nije rastrgana, čak nema ni novih oglasa i poruka. Samo dobro poznati vonj. Smrad smiješan od urina, cigareta i oporog mirisa laka. Vadim uštedenu karticu.

- Prontopronto - čujem u slušalici.

- Halo - kažem bojažljivo i progutam slinu. - Dobar dan.

Pomislio sam opet na pogrešan broj, ali je glas ne obazirući se na moju neodlučnost nastavljao.

- Dobar dan dragi gospodine. Kako vaš vratić?

To je njezina mama umanjenica. Bit će sve dobro. Nastavljao je glas njezine majke.

- Ona vam nije ovdje. Došao je po nju nekakav snagator, a meni je ostavila poruku da kažem ako je budete zvali da je ona kazala da je otišla kod prijateljice Mirne ili... Smirne i da će se ona već snaći i javiti. Ne, ne, Smirnoff, tako se zove ta prijateljica, Smirnoff ... - smijala se njezina majka.

Meni se počelo vrtjeti zbog mirisa u koji se sada umiješala i pseća mokraća i zbog loših vijesti. Slušam i ne slušam gospođu koju nikada nisam vidio i pratim kako se okrutnom brzinom smanjuju impulsi na kartici s reklamnom votkom. Nad gradom su se za to vrijeme nadvili crni oblaci, a negdje na periferiji tinja požar. Ptice skupljenih krila čekaju na stupovima dok se žicama kotrljaju riječi.

- Zaboravila sam čestitati blagdan. O kako sam to zaboravila. Gdje ćete ići? Mi idemo vjerojatno na...

Tada je gospođa čula otvaranje vrata spavaće sobe i provirila je prvo noga njezine kćerke: Tko je to? Zatim sam ja čuo potres na telefonu pa njezin umilni glas.

- To si ti.

- Podne je a još spavaš?

- Sva sreća da do mene ne dopire tvoj poslovično mrzovoljni glas koji uvijek prigovara. Samo čujem kako razgovaram s umilnim anđelom.

- Mislio sam da si vani jer je majka rekla da si kod Mirne.

- Pusti je, ona stvarno nije dobro - piskutala je dalje - sve luđa, a čuje sve kao kobac.

- Kao sokol u planini - čuli smo oboje ispravku koja je stigla iz kuhinje.

- Htjela bih te svakako vidjeti jer imam nešto za tebe i tvoj vratić.

- I ja bih tebe svakako htio vidjeti, nasamo u četiri oka.

- To zvuči nekako policijski u četiri oka, ali te se ne bojim - rekla je veselo.

Spustila je slušalicu prije nego li sam joj stigao čestitati blagdan i još jednom pozdraviti majku. Vraćajući se gore, računao sam koliko još dana treba da prođe ovaj ludi vjetar. Mrmljao sam datume i proračunavao mjesečeve mijene i kada sam stigao do današnjeg dana, više nisam mogao dalje. Stajao sam točno pred svojim zatvorenim vratima.

Neobično mi je bez magičnog susjeda. Pripravio sam mast za njegovo krastavo uho, a on više ne dolazi. Odlučio sam otići do njega. Opet sam izišao na hodnik kao da idem na telefon, samo što sam ovaj put krenuo kat više. Njihov hodnik je nešto širi od našega, a na vratima lifta, umjesto obavijesti da lift ne radi, zakačena je poruka *ne pluj i ne bacaj opuške stoko*.

Pokucao sam i nakon toga lagano odškrinuo vrata. Možda spava pekarev sin nakon toliko neprospavanih, bijelih noći. Započeo sam našu zajedničku pjesmu koju govorimo tiho, ali umjesto njegova dubokog glasa, ženski je glas dovršio sa mnom *za putnika*.

- To ste vi, mislio sam da je susjed sam - ispričavao sam se.

- Znam, dječake, kada živiš sam onda zaboraviš da se drugi često vraćaju onom prvom i tomu nema kraja. Sjedi samo, sada će se on vratiti iz ljekarne. Već je trebao doći, ali sigurno opet usput još nešto nepredviđeno napravi.

Znao sam da je pekarev sin oženjen, ali često je bio sam, a s vremena na vrijeme bi mu dolazile u posjete žene tako da se nije točno znalo tko zapravo živi s njim. Sjao sam u naslonjač, a ta žena je sjela za stol preko puta mene.

- Ja sam Julijana i znam kako se zoveš. On mi je pričao o tebi tako da sam zapamtila vašu smiješnu pjesmicu. Hoćeš možda čaj? Stavila sam vodu, može?

Prošao je sat vremena kako sjedim i pijuckam čaj koji se gotovo ohladio sa ženom koja priča o svome prijatelju koji je nedavno umro. Priča o iskušenjima pred kojima stoji jer je odlučila živjeti s muškarcem koji je puno stariji od nje. Zapravo on i nije puno stariji, ali je posljednju godinu dana naglo ostario. I ne toliko fizički, ona se ne boji njegova tijela, koliko je prestao paziti na sebe.

- Ne znam puno o njemu, ali vjerojatno su i prošli događaji utjecali na neke njegove postupke - prilažem beznačajnu primjedbu njezinom razmišljanju. Dok je slušam, postajem svjestan njezine privlačnosti i više me ne odbija oblik nosa koji ispočetka daje izraz strogoće njezinu licu.

- To da ne pazi na sebe ne znači da se više ne želi pojavljivati sa mnom u gradu. To me ne ljuti toliko koliko njegova bezvoljnost. No nećemo više o njemu jer će se uskoro pojaviti i mogao bi se naljutiti ako čuje što govorimo.

- Donio sam mast za uho - vadim kutijicu iz džepa i stavljam je na tanjurić.

- Tebi bi trebala mast za oči. Govorio mi je o tvojim noćima.

Ona ustaje i zaobilazeći stol dolazi mi za leđa. Dlanovima mi prekriva oči i zadnje što sam vidio bio je vrh njezina nosa. Ruke joj mirišu na... lavandu. Osjećam dodire njezinih grudi.

- Treba brojati samo ovce ili ulice. Ili se prepustiti lakom vjetru i dopustiti da ti narastu krila. Ili ... - šapuće Julijana. Omamljujućem mirisu biljke koju unosi u sobu pekarev sin.

Završio je još jedan praznik. Kiša je padala i dan i noć, a ja sam sjedio do prozora. Osjećao sam se slično onoj ptici koja je skupljenih krila i skvrčenih noga ispod roga kuće čekala da prestane padati. Od limene glazbe čuli su se samo potmuli udarci bubnjeva koji su brzo gubili na svojoj snazi. Tam-tam-tam je žalostan ritam. I opet nisam čuo čisti zvuk cimbala. Hodam po sobi vrteći se stalno u krug, kao domorodac koji je zaboravio magični obred. Umjesto garava obraza ispod očiju mi je sve crno. Kada je prestala padati kiša, ptica sa žice je rastresla svoje perje i otprhnula. Kod prozora sam ostao kao sova. Kao žalosna sova koja se boji dana.

Jedna od mogućnosti koju pruža spavanje je da se mrtvima odnese čaša vode. O tome je govorila Julijana. Zapravo, objašnjavala je zbog čega se nedugo nakon upoznavanja s njim počela buditi suhih usta. Ne, ne, to nema veze što je spavala s njim. Čak je i ona to ispočetka mislila. Treba vjerovati da ponekad kada zaspimo odlazimo mrtvima odnijeti vode. Tko to ne zna, vraća se u zbilju suhih usta, gotovo oporih, kao poslije žvakanja kore mladog stabla. Kaže da mi ne može reći kako je gore među njima. Nisam siguran da li neće ili ne može. I Julijana i ja smo se složili da kiša omekšava koru i pomaže našim vilicama koje idu gore-dolje.

Jedno jutro čujem buku koja se približava mojim vratima. U prvi trenutak mi se činilo da to klepeće pekareva kantica, ali je zvuk ipak oštiji. Ubodi ženskih potpetica. Kuca i ulazi napokon ona. Vadi iz vrećice sir, krastavac, luk, nešto slično zelenoj salati. Nigdje nema kobasica. Kada se pobunim, dobivam odgovor: Zar bi jeo mrtvu svinju? Nije valjda da sam postao ubojica konja i da mrcvarim zubima njihovu utrobu? Ona se ushodala po stanu, podiže roletu i to me pomalo počinje smetati.

- Dođi, lezi pored mene - kažem joj s predumišljajem, a ona se boji za našu sigurnost.

- Stavila sam da se krčka, na pećici je, pokipjet će. Nisam ti ja mama pa da ću to poslije čistiti i ribati.

- Meso lijepo miriše kada zagori.

- Opet ti o svojim glupostima, već sam ti objasnila što to sve znači za naše tijelo. A uostalom, tko jede meso taj i smrdi. Strašno smrdi!

- Nisi ti ništa objasnila. Samo si postavila nekoliko pitanja na koja i nemam što odgovoriti.
Zar kotlet nije lijepa riječ?

- Prestani. Ugrist ću te za pokvareni obraz.

Prije nego mi pokaže zube, počinjemo se ljubiti. Mrmljam u uho: stol, a valjda jer je posrijedi inventar, ona misli na peć i posudu za krčkanje.

- Ne, nee ... - uvjeravam je.

- Ti si stvarno lud, ma..

- Ma ne budi luda, daj...

Uspijevamo nekako sklopčani doći do stola. Smijemo se i blago je guram, ona sjeda na njega još uvijek govoreći:

- Poludio si, kao mesar...

Ona širi noge i ne mogu se protiviti njezinim riječima. Slažem se u potpunosti s njom dok mi zabija prstenje u kosu. S našim tijelima podrhtava čitav stol i zveck, zveck, čaša na njemu...

Dovikuje iz kupaonice:

- Nema tople vode!

- Nema bijelog ručnika!!

- Nešto smrdi! Ručak?

Tako provodimo cijelo poslijepodne. Prsti njezinih ruku vješto skaču po mom vratu. Ona se čudi zašto izbjegavam ići van jer vratić to može podnijeti. Gledamo se velikim očima izbliza. Njezine oči su crvenkaste, moji su podočnjaci crni.

- Da li i očni kapci stare? - pita me.

Ne znamo, pa ona ustaje i odlazi provjeriti na ogledalu. Misli da ne, ali ipak se ne sjeća svojih kapaka kada ima pet, osam, osamdeset godina.

- Onda nisi morala ni provjeravati - zlobno zamjećujem. Usput se rastežem pa je gotovo

izguram iz kreveta.

- Majmune jedan!

- Majmunice, majmunice!!

Opet se vraćamo na životinje. Tko ima veće i oštrije zube, tko ima duži i otrovniji jezik. Zmije su na kamenjaru, ljeti se sunčaju i čekaju turiste. Njoj je neobično da se pašnjaci prostiru tik do mora.

- Pa jesi li gledala vesterne? - pitam s nevjericom.

- Tamo često krave prelaze rijeku i idu na svoje zlatne doline.

I ona se smije i čudi s još većom nevjericom. Pa ja ništa ne razumijem?!

- More, o moru govorim. Ne *Rio Bravo* nego *Costa brava* neznalico! Kada sam tamo živjela, gotovo tik do mora bio je pašnjak za konje. Već uz jutarnju izmaglicu oni bi se rasporedili na svoja mjesta. Bili su jako mršavi iako su stalno držali glavu na travi, a nisu ni trčali...

- Tko ima veće oči: krava ili konj? - poslije toga pitanja lupi me po glavi. Kaže da je trebala po vratiću. Onda se penje na mene... Nismo ni čuli kako se otvaraju vrata ni korake. Pekarev sin je samo izgovorio *konjaniče* i bilo je kasno da se bilo što popravi. Ispričavao se jer nije znao da imam posjetu. O ništa, ništa, događa se, uvjeravao sam ga. Ona je ljutito šutjela i mislila da li sam ikada čuo za stvarčicu koja se zove ključ. Na kraju i nije bilo tako strašno. Pekarev sin je gledao u oblake koji nestaju na mračnom obzorju grada dok smo se mi oskudno oblačili. Popili smo čaj, a na dnu je ostao list. Oči su nam svijetlile u mraku i smijuljili smo se naizmjenično. Magični susjed je samo svratio da se zahvali za uho koje mu je potpuno zacijelilo. Na rastanku joj je poklonio iz džepa iznikao stručak mirisnog cvijeća. Laku noć!

- Pa jesi li čuo za stvarčicu koja se zove ključ? - pita me prijekorno.

- Znao sam da ćeš me tako nešto pitati.

Pokušavam je u to uvjeriti ali mi nikako ne vjeruje. Podmićujem je poljupcima. U početku je uvijek teško. Nećka se i mršti, odguruje me na rub kreveta. Prvo je ona, onda sam ja uvrijeđen. Pa me ona podmićuje poljupcima. Popuštam ranije nego što je ona raspustila svoju tvrdoglavost. Na kraju smo oboje iscrpljeni i svejedno nam je da li su vrata otključana.

Negdje onkraj otupljena uma znamo da su sigurno zaključana. Naša su tijela drhtava i u trbusima osjećamo kako se nešto miče. Pretražujemo po površini kože i razmazujemo kapljice znoja. Mi smo ribe koje čuvaju u svojoj utrobi zlatni ključić i jako smo gladne. S prvim vodostajem koje premaši crvenu crtu naoštrit ćemo zube i snažnim zamasima stići ćemo na šesti i šesnaesti kat u svim ulicama i pojest ćemo sve one koji nam se nikada nisu sviđali, av, av. Ona je zaspala po prvi put. Vani počinje padati kiša i postaje mi hladno.

Ona ustaje kao premlaćena i upućuje se u wc. Sada i u stanu klokoće voda. Po onome što dopire do mene iz kupaonice, znam da dolazi svijesti.

- Nema bijelog ručnika!

Stoji nalakćena na vratima i gleda me. Vidim je samo u obrisima.

- Dođi, lezi pokraj mene. Smrznut ćeš se.

Ležimo i ona suši ruke tako da mi dlanovima prelazi po leđima. Jako mi se to sviđa, ali nemam snage to izgovoriti, ni glasno ni tiho.

- Koliko se već dugo poznajemo? Što misliš?

- Sto!

- Sto... Čitala sam u jednom priručniku da ljudi koji dugo žive zajedno vremenom počinju sličiti jedno drugom...

- Je li...

- To sam htjela istraživati na svojim roditeljima, ali otac je otišao od nas, a majka nije samo jedna osoba, ona je više njih, nešto kao utrostručeno sveto trojstvo. Zbog toga ona sličí na pet-šest njih odjednom, samo ne na oca.

- Ona ima oči tvoga oca?

- To nema nikakve veze s ovim. Uvijek je imala takve oči. To je slučajnost.

- A ja, neću valjda ja imati tvoji grudi?

- A ja, valjda ja neću imati tvoje dlakave noge?

- Imat ćeš novac!

- Velikodušna je tvoja lisnica.
- Stvarno, zamisli da počnemo sličiti jedno drugom?!- ne mogu suzdržati smijeh, ali nemam snage za njega pa mi samo smiješak sklizne s lica.
- Valjda bih se ja trebala smijati? - neumorna je.
- A koliko godina se živi zajedno za takvo nešto?
- Vjerojatno oko četrdeset, pedeset.
- Ne djeluje onda prije dvadeset?
- Ne.
- Ne trebamo se onda bojati?
- Ne.
- Ipak sam se počeo mijenjati. Možda je to zbog sličnosti s tobom. Napravio sam neki dan dobro djelo...
- Djelo?
- Djelo.
- Da?
- Dobro djelo. Ne šalim se, stvarno sam napravio nešto korisno. Pomogao sam pekarevu sinu. Mast za uho... Čuješ me?

Zaspala je po drugi put te noći. Pridigao sam se i poluležeći gledam malo u nju, malo u tamni prozor. Njezina nježna rebra se dižu i spuštaju. Vani pada kiša i opet sam pomislio na pticu skupljenih krila i poslije let. I vjetar koji kovitla pijesak. Krava i njezine velike oči su mi jako smiješne. Ipak sam zacijelio bar uho, a moglo je biti i gore. Samo malo čovjekovo uho i ono je dovoljno da dopre zvuk cimbala i nadjača monotoni tam-tam-tam. Proći će vrijeme u sličnosti. Blizanci su domoroci i žvaču mladu koru kako bi se mogla usta skupiti, izdužiti, reći da li si napravio bar jedno dobro djelo. Nasmijavaju me pašnjaci tik do mora i konji koji nemaju snage za kas. Pokisla je ptica i francuska kapa koja se okrenula nakon, nakon kiše uvijek dolazi sunce, i vidio sam lice s borama a kosa je padala na oči i sve je nestalo na kraju

ulice i još dugo su kapljice padale s drvoreda na trkače i goniče koji su upravo pretrčali aleju i boljele su ih noge dok su pili mlaku vodu s izvora... Ona se budi i pita me sneno: Spavaš? Spavam, spavam... Ljubim je u rame iz kojeg niče krilo. Samo spavaj, spavaj... Zaspimo snom pravednika.

Krešimir Mićanović

Rođen 1968. u Brčkom. Osnovnu školu završio u Gunji. Diplomirao na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Trenutno zaposlen kao izvanredni profesor na Katedri za hrvatski standardni jezik pri Odsjeku za kroatistiku Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu.

Pjesme i priče objavljivao u hrvatskim i stranim časopisima/novinama (Studentski list, Oko, Quorum, Pitanja, Vijenac, Kolo, Godine, Jutarnji list, Zarez, Rival, Književna revija, Književna reč, Polja, Literatura, Sovremenost, Revolver Revue, FA-art, na Trećem programu Hrvatskog radija itd.)

Uvršten u različite antologije i panorame suvremene hrvatske književnosti, među ostalim u: *Naša ljubavnica tlapnja* (1992); *Strast razlike, tamni zvuk praznine* (1995); *Poštari lakog sna* (1996); *22 u hladu* (1999); *Mnogoglasje* (2000); *Goli grad* (2003), *When a Man Gets Terribly Frightened* (2005), *Najbolje hrvatske priče 2005* (2006).

Na Hrvatskom radiju izvedena je radiodrama *Vrtlar* (2000) nastala po motivima iz istoimene zbirke priča (dramatizacija Sanja Lovrenčić). Pojedini su prozni i pjesnički tekstovi prevođeni na slovenski, makedonski, njemački, engleski, češki, mađarski, poljski i španjolski. Na poljski je prevedena zbirka priča *Vrtlar* (*Ogrodnik*, 2003).

Objavio: *Dok prelazim asfalt* (poezija, 1988), *Vrtlar* (proza, 1994), *Treba se kretati* (proza, 2005).

Biblioteka Online

knjiga 73

Krešimir Mićanović

VRTLAR

© 2010 Krešimir Mićanović

© za elektroničko izdanje: Društvo za promicanje književnosti
na novim medijima, 2010, 2015, 2016

Izdavač

Društvo za promicanje književnosti
na novim medijima, Zagreb

Za izdavača

Aleksandra David

Urednici

Krešimir Pintarić
Dario Grgić

Fotografija

© Voyagerix / Fotolia.com

ISBN 978-953-7669-15-7 (HTML)

ISBN 978-953-345-087-2 (EPUB bez DRM)

ISBN 978-953-345-088-9 (PDF)

ISBN 978-953-345-089-6 (MOBI)

Prvo izdanje

Naklada MD/Meandar, Zagreb, 1994.

Knjiga je objavljena uz financijsku potporu

Grada Zagreba i Ministarstva kulture Republike Hrvatske.

